

เขตการใช้ที่ดิน

ตำบลบ้านค้อ

อำเภอพนมสวรรค์

จังหวัดนครพนม

คำนำ

รายงานเขตการใช้ที่ดินระดับตำบลของจังหวัดนครพนม จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับทรัพยากรที่ดินด้านการเกษตรระดับตำบล และทรัพยากรธรรมชาติของหน่วยงานต่างๆ โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่าง ยั่งยืน ซึ่งรายงานฉบับนี้สำเร็จด้วยดีเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร หมออดินอาสา กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน นายกองคัดกรองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจน เจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินและกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ของ ส่วนราชการต่างๆ อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด สำนักงานจังหวัดและสำนักงานยาสูบจังหวัด เป็นต้น ทางคณะผู้ดำเนินการ จึงใคร่ขอขอบคุณทุกท่านที่กล่าวนามมาแล้ว ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ทางคณะผู้ดำเนินการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะสามารถ นำรายงานฉบับนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร ซึ่งจะทำให้ภาคการผลิตทางการเกษตร ได้รับการแก้ไขตั้งแต่ระดับฐานรากจนสามารถยกระดับรายได้ สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ของเกษตรกรให้ดีขึ้น สมดังเจตนารมณ์ของคณะผู้ดำเนินการในโอกาสต่อไป

คณะผู้ดำเนินการ

สิงหาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	I
สารบัญตาราง	III
สารบัญรูป	VI
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 สถานที่ ระยะเวลา และผู้ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินการ	1-2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-2
บทที่ 2 สภาพทั่วไปของพื้นที่	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.3 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.4 สภาพทางสังคมและการรวมกลุ่มเกษตรกร	2-5
2.5 สภาพทางเศรษฐกิจ	2-6
บทที่ 3 สถานภาพทรัพยากร	3-1
3.1 ทรัพยากรที่ดิน และสภาพการใช้ที่ดิน	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรป่าไม้	3-2
บทที่ 4 การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	4-1
4.1 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	4-1
4.2 การกำหนดคุณภาพที่ดิน	4-2
4.3 การจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน	4-3
บทที่ 5 ศักยภาพของพื้นที่ ปัญหา-ความต้องการและทัศนคติของเกษตรกร	5-1
5.1 ทัศนคติของเกษตรกรด้านการใช้และพัฒนาที่ดิน	5-1
5.2 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร	5-7
5.3 ศักยภาพของพื้นที่	5-8

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 เขตการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน	6-1
6.2 แผนการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตด้านการเกษตร	6-10
6.3 ข้อเสนอแนะการนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน	6-11
บรรณานุกรม	บ-1
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 รูปแบบการพัฒนาที่ดินในกลุ่มปัญหาที่ดินต่างๆ เป็นรายพื้นที่	ผ-1
ภาคผนวกที่ 2 คำบรรยายกลุ่มชุดดิน	ผ-7

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม (ปี พ.ศ. 2514-2547)	2-4
ตารางที่ 3-1 คุณภาพดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	3-3
ตารางที่ 3-2 สถานภาพทรัพยากรที่ดิน	3-5
ตารางที่ 3-3 สภาพการใช้ที่ดินของตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	3-5
ตารางที่ 4-1 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	4-1
ตารางที่ 4-2 ชั้นความเหมาะสมของดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	4-4
ตารางที่ 5-1 ทักษะคติของเกษตรกร ด้านการใช้และพัฒนาที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	5-3
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	6-9
ตารางที่ 6-2 พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต ของตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม	6-10

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2-1	แผนที่ขอบเขตการปกครอง ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม 2-2
รูปที่ 2-2	สมุดของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2514-2547 2-4
รูปที่ 3-1	แผนที่สถานภาพทรัพยากรที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม 3-6
รูปที่ 3-2	แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม 3-7
รูปที่ 6-1	แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม 6-12

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้นำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในการพัฒนาประเทศ โดยขาดการจัดการอย่างมีระบบ เป็นผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทรัพยากรดินซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาทั้งทางด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และกิจการบริการอื่นๆ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างฟุ่มเฟือย โดยขาดการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เป็นเหตุให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นการทำลายแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยตรงจนก่อให้เกิดความไม่สมดุลตามธรรมชาติ ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วม ภัยแล้ง หรือแผ่นดินถล่ม และยังส่งผลให้เกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทรัพยากรดิน และทรัพยากรน้ำอย่างรุนแรง อันก่อให้เกิดผลเสียหายต่อความเป็นอยู่ของประชากร และระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ดังนั้นกรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดินจึงได้จัดทำเขตการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยพิจารณาจากข้อมูลสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชน แนวนโยบายด้านการเกษตรของรัฐ และท้องถิ่นในระดับต่างๆ นำมาวิเคราะห์กำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล แล้วนำเสนอผลรายงานประกอบแผนที่ขนาดมาตราส่วน 1 : 25,000 พร้อมข้อเสนอแนะด้านการจัดการที่ดิน

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 กำหนดเขตการใช้ที่ดินทางการเกษตร พร้อมทั้งจัดทำแผนที่และรายงานเพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้ที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในตำบล

1.2.2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

1.3 สถานที่ ระยะเวลา และผู้ดำเนินงาน

1.3.1 สถานที่ดำเนินงาน พื้นที่ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

1.3.2 ระยะเวลาดำเนินงาน ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 – 30 กันยายน 2564

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านกายภาพ จากฐานข้อมูลแผนที่ขนาดมาตราส่วน 1 : 25,000 อาทิ ข้อมูลดินและสภาพการใช้ที่ดิน พร้อมทั้งข้อมูล ด้านป่าไม้ตามกฎหมาย ชลประทาน ปฎิรูปที่ดิน และ ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ เป็นต้น ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของที่ดินด้านการเกษตร

1.4.2 ศึกษาวิเคราะห์ด้านนโยบายการใช้ที่ดินทั้งในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น

1.4.3 นำเสนอขั้นตอนการดำเนินงานและรูปแบบของการกำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล ให้กับส่วนราชการในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงเกษตรกรและหมอดินอาสาในพื้นที่ พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงข้อมูลให้มีความสมบูรณ์

1.4.4 สํารวจทัศนคติ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนาด้านเกษตรกรรม โดยนำมาประมวลผลร่วมกับข้อมูลในข้อ 1.4.1

1.4.5 กำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล พร้อมข้อเสนอแนะด้านการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

1.4.6 จัดทำรายงานเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล พร้อมข้อเสนอแนะ ประกอบกับแผนที่ขนาดมาตราส่วน 1 : 25,000

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบลอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยคำนึงถึงแนวนโยบายของรัฐในระดับต่างๆ

1.5.2 เขตการใช้ที่ดินระดับตำบล สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพิจารณากำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านเกษตรกรรมระดับตำบล เพื่อเพิ่มผลผลิต และการใช้ทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

สภาพทั่วไปของพื้นที่

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่ตั้ง

ตำบลบ้านค้อ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอโพนสวรรค์ และตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัดนครพนม (รูปที่ 2-1)

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลโพนสว่าง ตำบลบ้านเอื้อง และ ตำบลนาเคื่อ อำเภอศรีสงคราม

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลนาเพียง ตำบลนาโพธิ์ และ ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาห้วยบ่อ และ ตำบลโพนจาน อำเภอโพนสวรรค์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนาคุณใหญ่ และ ตำบลนาหว่า อำเภอนาหว้า

ตำบลบ้านค้อ มีเนื้อที่ประมาณ 101,735 ไร่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 หมู่บ้าน ดังนี้ (กรมการปกครอง, 2549)

หมู่ที่ 1 ค้อ

หมู่ที่ 2 ค้อ

หมู่ที่ 3 สมบูรณ์

หมู่ที่ 4 ห้วยไผ่

หมู่ที่ 5 นาคำ

หมู่ที่ 6 นาเต่า

หมู่ที่ 7 ขว้างคลี

หมู่ที่ 8 จีว

หมู่ที่ 9 หนองท่ม

หมู่ที่ 10 ขว้างคลี

หมู่ที่ 11 ห้วยไผ่

หมู่ที่ 12 สร้างแก้ว

หมู่ที่ 13 หนองซุชาติ

หมู่ที่ 14 สมบูรณ์

หมู่ที่ 15 ค้อพัฒนา

หมู่ที่ 16 นาคำ

หมู่ที่ 17 ห้วยไผ่พัฒนา

หมู่ที่ 18 ค้อรุ่งเรือง

หมู่ที่ 19 ขว้างคลี

หมู่ที่ 20 ขว้างคลี

2.2 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบ้านค้อ เป็นที่ราบสลับกับที่ดอนกระจัดกระจายทั่วไป พื้นที่การเกษตรมีลำห้วยแขนงย่อยจากลำห้วยทวยไหลผ่าน แต่ดินเงินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งได้ สภาพพื้นที่ทั่วไปมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 150-190 เมตร

2.3 สภาพภูมิอากาศ

ตำบลบ้านค้อ มีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน มี 3 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง เดือนพฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนกันยายน ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์

จากสถิติภูมิอากาศของสถานีตรวจอากาศ จังหวัดนครพนม (ปี พ.ศ. 2514-2547) ได้นำมาใช้พิจารณาเป็นตัวแทนลักษณะภูมิอากาศในพื้นที่ตำบลบ้านค้อ สรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

- อุณหภูมิ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 25.9 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน เท่ากับ 34.9 องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือน ธันวาคม เท่ากับ 15.7 องศาเซลเซียส
- ปริมาณน้ำฝน มีปริมาณน้ำฝนรวมตลอดปี 2,229.5 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือน สิงหาคม เท่ากับ 538.2 มิลลิเมตร ต่ำสุดในเดือน มกราคม เท่ากับ 3.4 มิลลิเมตร
- ความชื้นสัมพัทธ์ มีความชื้นสัมพัทธ์ตลอดปี 75.3 เปอร์เซ็นต์ สูงสุดในเดือน สิงหาคม เท่ากับ 88.0 เปอร์เซ็นต์ และต่ำสุดในเดือน มีนาคม เท่ากับ 65.0 เปอร์เซ็นต์
- การวิเคราะห์ช่วงฤดูเพาะปลูกพืช ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนรายเดือนเฉลี่ย และค่าศักยภาพการคายระเหยน้ำของพืชรายเดือนเฉลี่ย (Evapotranspiration : ETo) ซึ่งคำนวณโดยใช้โปรแกรม Cropwat for Windows Version 4.3 มากำหนดจุดกราฟลงบนกระดาษ โดยพิจารณาจากระยะเวลาที่เส้นน้ำฝนอยู่เหนือเส้น 0.5 ETo เป็นหลัก เพื่อหาช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกพืช ของตำบลบ้านค้อ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมในการเพาะปลูก จะอยู่ในช่วงตั้งแต่กลางเดือนเมษายนถึงกลางเดือนตุลาคม และมีความชื้นหลงเหลืออยู่ในดินพอเพียงสำหรับปลูกพืชไร่ พืชผักอายุสั้น หลังจากหมดฤดูฝนประมาณหนึ่งเดือน และอาจใช้แหล่งน้ำในไร่นาช่วยเสริมการเพาะปลูกได้บ้าง แต่ทั้งนี้ควรวางแผนจัดระบบการปลูกพืชให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่

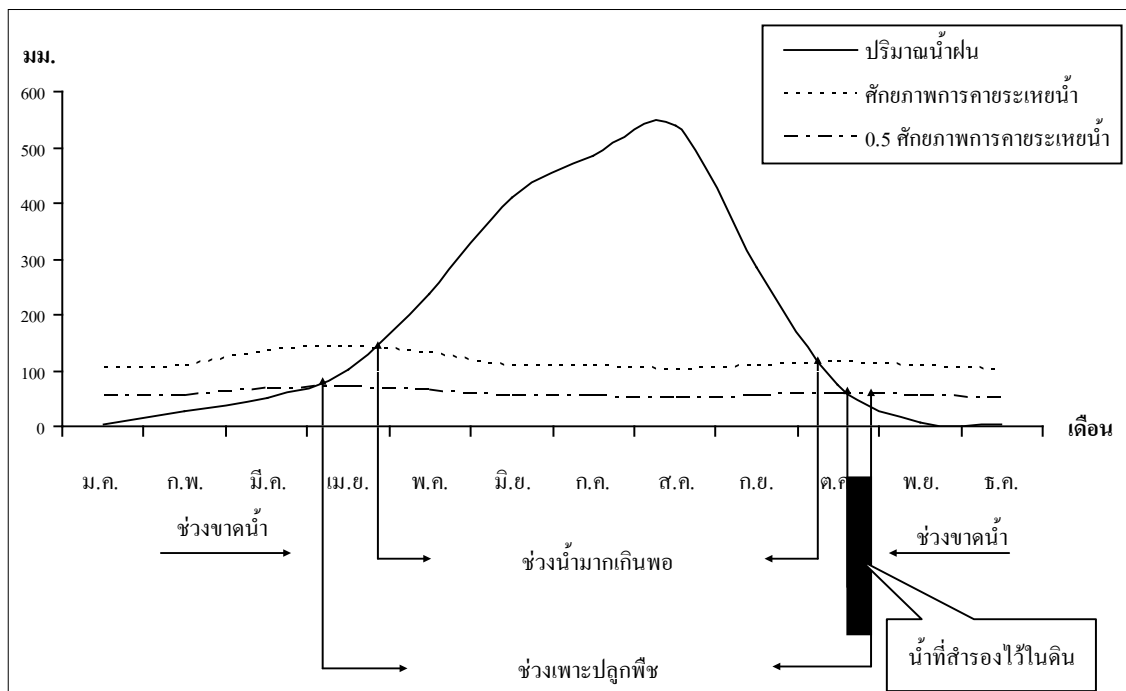
2) ช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนและการกระจายน้อยหรือไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืชจะอยู่ในช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงปลายเดือนมีนาคมของทุกปี ในช่วงเวลาดังกล่าวถ้าได้รับน้ำชลประทานช่วยก็สามารถปลูกพืชฤดูแล้งได้

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจวัดอากาศจังหวัดนครพนม (ปี พ.ศ. 2514 - 2547)

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก	อุณหภูมิต่ำสุด (°ซ)	อุณหภูมิสูงสุด (°ซ)	อุณหภูมิเฉลี่ย (°ซ)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.) *
ม.ค.	3.4	0.9	15.9	29.2	22.0	67.0	106.6
ก.พ.	28.6	3.5	18.4	31.0	24.0	67.0	109.2
มี.ค.	50.6	5.4	21.5	33.6	26.9	65.0	135.8
เม.ย.	102.0	9.1	23.9	34.9	28.8	69.0	140.7
พ.ค.	238.2	17.9	24.5	33.5	28.3	78.0	131.4
มิ.ย.	411.0	22.9	24.5	32.0	27.6	85.0	108.0
ก.ค.	484.3	24.4	24.3	31.3	27.2	86.0	107.3
ส.ค.	538.2	25.9	24.0	31.0	26.8	88.0	102.6
ก.ย.	286.2	17.4	23.6	31.6	27.0	84.0	107.1
ต.ค.	74.4	8.4	22.0	31.6	26.2	76.0	116.3
พ.ย.	8.0	1.9	18.9	30.3	24.1	70.0	106.8
ธ.ค.	4.6	0.8	15.7	28.7	21.7	68.0	100.4
รวม	2,229.5	138.5	-	-	-	-	1,372.2
เฉลี่ย	-	11.5	21.4	31.6	25.9	75.3	-

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา, 2548

หมายเหตุ : * จากการคำนวณ

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2514 – 2547

2.4 สภาพสังคมและการรวมกลุ่มเกษตรกร

สภาพสังคมและการรวมกลุ่มของเกษตรกรตำบลบ้านค้อ อำเภอนิพนธ์สวรรค์ ได้จากการศึกษา ข้อมูลทุกข้อมุม เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน (กรมการปกครอง) รายงานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2548 (กรมการพัฒนาชุมชน) แผนพัฒนา การเกษตรระดับตำบล (สำนักงานเกษตรจังหวัด) และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับ (องค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครพนม) เป็นต้น ได้ผลการศึกษา ดังนี้

2.4.1 สภาพทางสังคม

ประชากร มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อเดิมทั้งหมด 20 หมู่บ้าน ประชากรสิ้นปี พ.ศ. 2548 จำนวนรวมทั้งสิ้น 12,311 คน เป็นชายร้อยละ 50.12 และหญิงร้อยละ 49.88 จำนวนบ้าน 2,774 หลังคาเรือน จำนวนคนเฉลี่ยต่อบ้าน 4.44 คน ความหนาแน่น ของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรเท่ากับ 76 คน จำนวนประชากรและบ้านเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2545 ร้อยละ 0.59 และ 2.13 ทำให้จำนวนคนเฉลี่ยต่อบ้านมีแนวโน้มลดลง (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2548, สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2549) จำนวนดังกล่าว จำแนกเป็นวัยทำงาน ร้อยละ 60.07 วัยเรียนร้อยละ 25.82 ที่เหลืออยู่นอกวัยทำงาน

การตั้งถิ่นฐาน เมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมามีชนกลุ่มหนึ่งเรียกตนเองว่า “ชาวญ้อ” อพยพมาจากอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ได้มาตั้งถิ่นฐานพื้นที่ตำบลบ้านค้อในปัจจุบัน และตั้ง ชื่อตำบลว่า “บ้านค้อ” เพื่อเป็นเกียรติกับขุนค้อ กำนันคนแรก ซึ่งขณะนั้นตำบลบ้านค้อขึ้นกับอำเภอ ท่าอุเทน ต่อมาได้มีกลุ่มไทโส้จากอำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้นอีก บริเวณบ้านนาคำ บ้านงิ้ว บ้านนาเต่า บ้านสร้างแก้ว บ้านหนองซุชาติ พ.ศ. 2529 ตำบลนิพนธ์สวรรค์ ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอนิพนธ์สวรรค์ ตำบลบ้านค้อจึงเปลี่ยนมาขึ้นกับกิ่งอำเภอนิพนธ์สวรรค์ ซึ่งได้ยกฐานะเป็นอำเภอนิพนธ์สวรรค์ในปี พ.ศ. 2535

ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีศูนย์รวมจิตใจเป็นวัด และมี ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่มีอิทธิพลและเกี่ยวข้องต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร เกษตรกรมีการ หยุดการประกอบอาชีพชั่วคราว เพื่อร่วมในบุญประเพณีตามความเชื่อและการนับถือ เมื่อมีงานบุญ ชาวบ้านจะร่วมมือกันเป็นอย่างดี

การศึกษา ประชากร ส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษา รองลงมาจบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานว่า ประชากรส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.15 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อ รองลงมา ร้อยละ 8.02 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วไม่ได้ศึกษาต่อ และยังคงพบว่า ประชากรช่วงอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้รับการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 6.08 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

2.4.2 การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อพัฒนาการเกษตร

ตำบลบ้านค้อ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมการพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล เป็นต้น ซึ่งได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1 กลุ่ม (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านค้อพัฒนา) กลุ่มยุวเกษตรกร 1 กลุ่ม (กลุ่มยุวเกษตรกรห้วยไผ่) นอกจากนี้ยังมีวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้น เพื่อนำภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการผลิตสินค้า บริการหรือการอื่นๆ และเพื่อเชื่อมโยงสินค้าในเครือข่าย เป็นการยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สูงขึ้น อีกทั้งสามารถจดสิทธิบัตร และขอการรับรองจากส่วนราชการ เช่น องค์การอาหารและยา (อย.) และหน่วยงานมาตรฐานสินค้าอื่นๆ ได้ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

- ประเภทการผลิตและขยายพันธุ์พืช ได้แก่ กลุ่มปลูกข้าวโพดหวานสมบูรณ์
- ประเภทการผลิตสัตว์ คือ ปศุสัตว์สมบูรณ์ กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคบ้านหนองทม
- ประเภทการแปรรูปอาหาร คือ เครื่องดื่มสมุนไพรสุขภาพห้วยไผ่ มีสินค้า OTOP ได้แก่ กระจับข้าว หมูที่ 15 บ้านค้อพัฒนา

2.5 สภาพเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของตำบลได้จากการศึกษาข้อมูลทุกขุม เอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับหัวข้อ 2.4 ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.5.1 การประกอบอาชีพ

ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพรองลงมาเป็นการรับจ้าง และค้าขาย สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานการสำรวจข้อมูลตำบลพบว่า มีครัวเรือนที่ทำนาเป็นอาชีพหลัก ลำดับแรก คิดเป็นร้อยละ 90.61 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยมีแรงงานภาคเกษตรเฉลี่ย 3 คนต่อครัวเรือน และพบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกออกไปทำงานนอกจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 32.71 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป และไม่มียานทำเพียงร้อยละ 3.35 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

2.5.2 การถือครองที่ดิน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานว่าจำนวนครัวเรือนเกษตรมีอยู่ร้อยละ 95.23 ของครัวเรือนทั้งตำบล มีการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรเฉลี่ย 17.56 ไร่ต่อครัวเรือน เนื้อที่ทำเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทานเพียงประมาณร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล โดยมีครัวเรือนเกษตรที่ทำกินแบบผสมผสาน หรือจัดการที่ดินตามหลักการทฤษฎีใหม่ 6 ครัวเรือน เนื้อที่รวม 15 ไร่ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบลรายงานว่า สิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนส่วนใหญ่จะมีที่ดินเอง

ไม่ได้เช่า มีเกษตรกรเพียง 24 ครัวเรือน ที่มีที่ดินของตนเอง แต่ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเนื่องจากขนาดที่ดินไม่เพียงพอ สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าทั้งหมดมี 52 ครัวเรือน

2.5.3 การผลิตทางการเกษตร

พืช เกษตรกรปลูกพืชทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง การปลูกข้าวอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง ส่วนพืชชนิดอื่นๆ ได้แก่ ข้าวโพดหวาน ซึ่งเกษตรกรปลูกในฤดูแล้ง บริเวณที่นาหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ อาศัยน้ำจากลำห้วยธรรมชาติ เพื่อเก็บฝักสดส่งจำหน่ายให้โรงงานแปรรูปในเขตอำเภอบ้านแพง ส่วนถั่วลิสงเป็นการปลูกในฤดูแล้ง หลังจากการทำนาอาศัยน้ำจากลำห้วย ฝาย อ่างเก็บน้ำและน้ำใต้ดิน

ปศุสัตว์ เกษตรกรตำบลบ้านค้อ มีการเลี้ยงโคคิดเป็นร้อยละ 28.01 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติหรือเลี้ยงตามไร่ปลายนา เกษตรกรมีการเลี้ยงกระบือเป็นพันธุ์พื้นเมืองทั้งหมด ร้อยละ 18.39 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล เลี้ยงเพื่อจำหน่าย ไม่มีการเลี้ยงเพื่อใช้แรงงาน มีการเลี้ยงสุกรเพียงร้อยละ 3.50 ของครัวเรือนทั้งตำบล เป็นการเลี้ยงในครัวเรือนยังไม่มีการเลี้ยงเป็นอุตสาหกรรม ส่วนการเลี้ยงเป็ดและไก่เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน มีผู้เลี้ยงไก่ไข่เป็นอุตสาหกรรมเพียง 1 ราย

ประมง เกษตรกรตำบลบ้านค้อ เลี้ยงปลากินพืชทั้งหมด เช่น ปลานิล ตะเพียน นวลจันทร์ ยี่สก เป็นต้น เลี้ยงโดยปล่อยในบ่อตามแปลงนา เริ่มเลี้ยงเมื่อคันฤดูฝนและจะจับปลาเมื่อหมดฤดูฝน เพราะน้ำไม่มีตลอดปี ซึ่งเป็นการเลี้ยงเพียง 1 ครั้งต่อปี เพื่อบริโภคในครัวเรือนหรือจำหน่าย

2.5.4 ต้นทุนการผลิตและการตลาดทางการเกษตร

ข้าว ราคาข้าว 6.50 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการผลิต ข้าวราคา 2,090 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย และค่าแรงงานเก็บเกี่ยว สำหรับต้นทุนการผลิตนาหวาน 1,710 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าแรงงานเก็บเกี่ยว และค่าปุ๋ย ตามลำดับ ซึ่งจำหน่ายให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น และโรงสีในตัวเมือง

ข้าวโพดหวาน หมู่บ้านที่ปลูก ได้แก่ หมู่ที่ 3 4 11 14 และหมู่ที่ 15 เนื้อที่ปลูกประมาณ 400 ไร่ ราคา 3.30 บาทต่อกิโลกรัม ต้นทุนการผลิต 4,270 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย และค่าขนย้าย จำหน่ายให้โรงงานแปรรูปในเขตอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นระบบการปลูกแบบข้อตกลงล่วงหน้า

ยาสูบ ต้นทุนการผลิต 3,950 บาท ส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย และค่าน้ำมัน/ไฟฟ้าสูบน้ำรดแปลง ส่งจำหน่ายให้กับตัวแทนของบริษัท รวบรวมส่งโรงงาน

ถั่วลิสง มีเนื้อที่ปลูกประมาณ 100 ไร่ ปลูกในหมู่ที่ 1 2 และหมู่ที่ 15 ส่วนใหญ่เป็นการปลูกตามโครงการของศูนย์ขยายพันธุ์พืช ต้นทุนการผลิต 2,368 บาทต่อไร่ ส่วนใหญ่เป็นค่าปุ๋ย และ

ค่าน้ำมัน/ไฟฟ้าสูบน้ำรดแปลง ราคาจำหน่ายเฉลี่ยถั่วฝักแห้ง กิโลกรัมละ 16-18 บาท ถั่วลิสงสด กิโลกรัมละ 10-12 บาท จำหน่ายให้กับพ่อค้าท้องถิ่นหรือพ่อค้าจากต่างจังหวัดในลักษณะถั่วฝักสด ร้อยละ 25 จำหน่ายเป็นถั่วลิสงแห้งร้อยละ 75

2.5.5 การอุตสาหกรรม

ตำบลบ้านค้อไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (ประเภทที่ 2 และ 3) มีแต่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) รายงานว่า โรงงานขนาดเล็กนั้นเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็กที่สีข้าวได้น้อยกว่าวันละ 5 เกวียน จำนวน 62 โรง และจำนวนครัวเรือนที่มีการประกอบอุตสาหกรรมการผลิตขนาดเล็ก 15 ครัวเรือน

2.5.6 รายได้ หนี้สินและแหล่งเงินเชื่อ

รายได้ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบลโพนสวรรค์ รายงานว่า ครัวเรือนเกษตรมีรายได้เฉลี่ย 51,870 บาทต่อครัวเรือน เป็นรายได้จากการเกษตร 28,894 บาทต่อครัวเรือน รายได้นอกภาคเกษตร 22,976 บาทต่อครัวเรือน รายจ่ายเฉลี่ย 41,511 บาทต่อครัวเรือน จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 41.51 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีระหว่าง 10,000-19,999 บาท มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 19.87 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ส่วนครัวเรือนที่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.53 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

หนี้สิน เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 20,064 บาทต่อครัวเรือน

แหล่งเงินเชื่อ เกษตรกรใช้บริการสินเชื่อจากแหล่งต่างๆ ประกอบด้วยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้านและจากแหล่งอื่นๆ (เอกชน/นายทุน) อีกส่วนหนึ่ง

2.5.7 โครงสร้างพื้นฐาน

คมนาคม การเดินทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล ยังไม่สะดวกทุกฤดูกาล

สาธารณูปโภค มีระบบประปาหมู่บ้านครบทั้ง 17 หมู่บ้าน ครัวเรือนที่ใช้น้ำอุปโภคและบริโภคจากระบบประปาคิดเป็นร้อยละ 58.29 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล อีกร้อยละ 68.58 และ 58.57 ยังคงใช้น้ำจากห้วย/ลำธารและหนอง/บึง ตามลำดับ ส่วนไฟฟ้ามิใช่ครบทุกหมู่บ้าน ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้คิดเป็นร้อยละ 95.23 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล โทรศัพท์สาธารณะครบทุกหมู่บ้าน

สถานบริการสาธารณะและสถานที่ราชการ โรงเรียนประถมศึกษา 5 แห่ง โรงเรียนมัธยมชายโอกาส 3 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ 9 แห่ง สถานีอนามัย 3 แห่ง วัด 14 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 17 แห่ง ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง แหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ พระธาตุนาเต่า หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านค้อ

บทที่ 3

สถานภาพทรัพยากร

3.1 ทรัพยากรที่ดินและสภาพการใช้ที่ดิน

3.1.1 ทรัพยากรที่ดิน

สถานภาพทรัพยากรที่ดินของตำบลบ้านคือ อำเภอโพธารวม มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 101,735 ไร่ เป็นที่ลุ่มมีศักยภาพในการทำนาประมาณ 23,767 ไร่ เป็นที่ดอนมีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ประมาณ 75,409 ไร่ และเป็นพื้นที่อื่นๆ เช่น แหล่งน้ำ ชุมชน อีกประมาณ 2,559 ไร่

ทรัพยากรดินที่พบในตำบลนี้ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 4 6 7hi 15B 17 17hiB 18 19 19hiB 19hiBb 22 25 33 37B 49B 49Bb และ 56B (ตารางที่ 3-1 รูปที่ 3-1 และภาคผนวกที่ 2) โดยพบปัญหาหลักในการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ ดินดันทึบ มีเนื้อที่ประมาณ 81,287 ไร่ หรือร้อยละ 79.90 ของเนื้อที่ตำบล รายละเอียดดังตารางที่ 3-2

3.1.2 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ตำบลบ้านคือ (ส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินที่ 1, 2549) มีการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรประมาณ 56,753 ไร่ (ร้อยละ 55.79 ของเนื้อที่ตำบล) โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว ประมาณ 56,405 ไร่ (ร้อยละ 55.44 ของเนื้อที่ตำบล) พื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ป่า ที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด (ตารางที่ 3-3 และรูปที่ 3-2)

3.2 ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยโคน หอนอบวก หอนองฮัว หอนองยาง ห้วยมะขามป้อม ห้วยไผ่ ห้วยน้ำแซง เป็นต้น

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำปะปัง บ่อ สระน้ำต่างๆ เป็นต้น

3.3 ทรัพยากรป่าไม้

เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ (Zoning)

เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ตำบลบ้านคือ มีเนื้อที่ประมาณ 12,335 ไร่ หรือร้อยละ 12.12 ของเนื้อที่ตำบล โดยพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) ทั้งหมด แต่มีการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรไปแล้วประมาณ 12,237 ไร่ หรือร้อยละ 12.02 ของเนื้อที่ตำบล จึงเหลือพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) ประมาณ 98 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล

ตารางที่ 3-1 คุณภาพดินตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

กลุ่มชุดดิน	ชุดดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์	CEC (%)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	ความลาดชัน (%)	pH		เนื้อที่	
		บน	ล่าง							บน	ล่าง	ไร่	ร้อยละ
4	Ss-sic1A (ชุดดินศรีสงคราม)	sic1	sic	เลว	สูง	10-20	>35	>150	0-2	5.0-6.0	6.0-6.5	149	0.15
6	Nn-sic1A (ชุดดินนครพนม)	sic1	sic	ค่อนข้างดี	ต่ำ	10-20	<35	>150	0-2	5.0-5.5	4.5-5.0	2,686	2.64
7hi	Cpa-silA (ชุดดินชุมแพ)	sil	sic	ค่อนข้างดี	ต่ำ	10-20	>35	>150	0-2	5.0-5.5	6.0-6.5	1,013	1.00
15B	Cni-silB (ชุดดินขำนิ)	sil	sic1	ค่อนข้างดี	ต่ำ	10-20	>35	>150	2-5	5.5-6.0	6.0-6.5	469	0.46
17	Rn-slA (ชุดดินเรณู)	sl	scl	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	>150	0-2	5.0-5.5	4.5-5.0	476	0.47
17hiB	Bt-slB (ชุดดินบุษกริก)	sl	scl	ดีปานกลาง-ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	>150	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	231	0.23
18	Kts-lsA (ชุดดินขามทะเลสอ)	ls	sl/scl	ค่อนข้างดี	ต่ำ	10-20	>35	>150	0-2	5.0-5.5	5.5-6.5	1,593	1.57
18	Nbn-slA (ชุดดินหนองบุนนาค)	sl	scl	ค่อนข้างดี	ต่ำ	>20	>35	>150	0-2	5.0-5.5	5.5-6.5	598	0.59
19	Pho-slA (ชุดดินพล)	sl	scl/c	ค่อนข้างดี	ต่ำ	>20	>35	>150	0-2	5.0-5.5	5.5-6.5	185	0.18
19hiB	Kmr-slB (ชุดดินเขมราชู)	sl	scl/c	ค่อนข้างดี	ต่ำ	>20	>35	>150	2-5	5.0-5.5	5.5-6.5	123	0.12
19hiB	Ltc-slB/d3csub (ชุดดินลำทะเมนชัย)	sl	sl/c	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	>150	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	2,439	2.40
19hiB	Ltc-slB/d3g (ชุดดินลำทะเมนชัย)	sl	sl/vgc	ค่อนข้างดี	-	<10	<35	50-100	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	75	0.07
19hiB	Nad-lsB (ชุดดินนาคู)	ls	sl/c	ค่อนข้างดี	ต่ำ	>20	>35	>150	2-5	5.0-5.5	5.5-6.5	316	0.31
19hiBb	Nad-lsB/b (ชุดดินนาคู)	ls	sl/c	ค่อนข้างดี	ต่ำ	>20	>35	>150	2-5	5.0-5.5	5.5-6.5	1,140	1.12
19hiB	Nu-lsB/b (ชุดดินนาคู)	ls	sl/c	ดีปานกลาง-ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	>35	>150	2-5	5.0-5.5	5.5-6.5	2,031	2.00
22	St-slA (ชุดดินสีทัน)	sl	sl	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	>35	>150	0-2	6.0-6.5	6.5-7.0	518	0.51
25	On-slA (ชุดดินอัน)	sl	sic	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	0-25	0-2	5.0-5.5	4.5-5.0	325	0.32
25	Pn-slA (ชุดดินเพ็ญ)	sl	sic	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	25-50	0-2	5.0-5.5	4.5-5.0	6,050	5.95
25	Pn-vgs1A (ชุดดินเพ็ญ)	vgs1	sic	ค่อนข้างดี	ต่ำ	<10	<35	0-25	0-2	5.0-5.5	4.5-5.0	3,350	3.29
33	Tp-pic-silA (ชุดดินธาตุพนม)	sil	sic1	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	>35	>150	0-2	5.5-6.0	6.0-7.0	170	0.17
37B	Nu-lsB (ชุดดินนาคู)	ls	sl/c	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	>35	>150	2-5	5.0-5.5	5.5-6.5	744	0.73

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

กลุ่มชุดดิน	ชุดดิน	เนื้อดิน		การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์	CEC (%)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	ความลาดชัน (%)	pH		เนื้อที่	
		บน	ล่าง							บน	ล่าง	ไร่	ร้อยละ
49B	Pp-sIB (ชุดดิน โพนพิสัย)	sl	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	25-50	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	4,927	4.84
49B	Pp-vgslB (ชุดดิน โพนพิสัย)	vgsl	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	0-25	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	35,490	34.88
49B	Ppk-vgclB (ชุดดิน ปลาปาก)	vgcl	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	0-25	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	4,975	4.89
49B	Sk-vgslB (ชุดดิน สกกล)	vgsl	vgsvl/sic	ดี	ต่ำ	10-20	<35	0-25	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	3,426	3.36
49Bb	Pp-sIB/b (ชุดดิน โพนพิสัย)	sl	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	25-50	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	3,204	3.15
49Bb	Pp-vgslB/b (ชุดดิน โพนพิสัย)	vgsl	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	0-25	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	18,965	18.64
49Bb	Ppk-vgIB/b (ชุดดิน ปลาปาก)	vgI	vgsl/sic	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	0-25	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	575	0.57
56B	Ckr-sIB/d3g (ชุดดิน จักราช)	sl	gsl/vgsl	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	50-100	2-5	5.0-5.5	4.5-5.0	2,933	2.88
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,781	1.75
W	แหล่งน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	778	0.76
ผลรวมตำบลบ้านค้อ												101,735	100.00

ที่มา : ส่วนสำรวจจำแนกดินที่ 1, 2549

หมายเหตุ : อักษรย่อ I = ดินร่วน sl = ดินร่วนปนทราย c = ดินเหนียว sil = ดินร่วนปนทรายแป้ง cl = ดินร่วนปนดินเหนียว
 scl = ดินร่วนเหนียวปนทราย sic = ดินเหนียวปนทรายแป้ง ls = ดินทรายปนร่วน sicl = ดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง
 A/B = กลุ่มชุดดินเชิงซ้อน โดย A มีเนื้อที่ร้อยละ 50 และ B มีเนื้อที่ร้อยละ 50

ตารางที่ 3-2 สถานภาพทรัพยากรที่ดิน

สถานภาพทรัพยากรที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,781	1.75
แหล่งน้ำ	778	0.76
ดินค่อนข้างเป็นทราย	8,782	8.63
ดินค่อนข้างเป็นทรายลึกลงกลาง	75	0.08
ดินดี	81,287	79.90
ดินร่วน	2,251	2.21
ดินร่วนลึกลงกลาง	2,933	2.88
ดินเหนียว	3,848	3.79
รวม	101,735	100.00

ตารางที่ 3-3 สภาพการใช้ที่ดินของตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
นา	56,405	55.44
ไม้ยืนต้นผสม	201	0.20
ยูคาลิปตัส	67	0.07
ไม้ผลผสม	65	0.06
พืชไร่ผสม	15	0.01
ป่าผลัดใบสมบูรณ์	37,892	37.25
ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	3,767	3.70
ทุ่งหญ้าและ ไม้ละเมาะ	764	0.75
หมู่บ้านบนพื้นที่ราบ	1,099	1.08
หมู่บ้านบนพื้นที่ราบ/ไม้ผลผสม	515	0.51
สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	167	0.16
พื้นที่น้ำ	778	0.76
รวม	101,735	100.00

ที่มา : ส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินที่ 1, 2549

บทที่ 4

การประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นการประเมินความเหมาะสมของที่ดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละชุดดิน กับประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยพิจารณาจากสมบัติดินด้านกายภาพและเคมี สภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช รวมทั้งความยากง่ายในการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืช เพื่อกำหนดระดับหรือชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.1 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

หมายถึง ชนิดหรือระบบที่ดินด้านการเกษตร สภาพการผลิต ลักษณะการดำเนินงาน การใช้แรงงาน เทคโนโลยีและการจัดการ จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ดำเนินการโดย ส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินที่ 1 รวมทั้งนโยบายพัฒนาการเกษตรของรัฐ สภาพเศรษฐกิจและสังคม และความต้องการของท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบ้านคือ อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม สามารถกำหนดประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมได้ดังนี้

ตารางที่ 4-1 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินของตำบลบ้านคือ อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม

ชนิดพืช	พันธุ์	ช่วงเพาะปลูก (ฤดูฝน ฤดูแล้ง)	วัตถุประสงค์ของ การผลิต	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
ข้าวนาปี	กข 6 ขาวดอกมะลิ 105 ขอนแก่น 4 ขอนแก่น	ฝน	จำหน่าย บริโภค	450
ถั่วลิสง	60-2 ขอนแก่น 60-3 สุโขทัย ไทนาน 9	ฝน	จำหน่าย บริโภค	250
ข้าวโพด	ซุเปอร์สวีท ข้าวเหนียว	ฝน	จำหน่าย	2,500-3,000
ยาสูบ	เตอร์กีส	ฝน	จำหน่าย	280

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549

4.2 การกำหนดคุณภาพที่ดิน

คุณภาพของที่ดินที่นำมาประเมินสำหรับการปลูกพืช ในระบบ FAO Framework ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 25 ชนิด แต่ที่นำมาพิจารณาเพื่อประเมินความเหมาะสมของที่ดินในแต่ละประเภทการไร่ ไร่ประ โยชน์ที่ดิน ประกอบด้วย

1. ระบบอุณหภูมิ (Temperature regime : t) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ค่าอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูปลูก เพราะอุณหภูมิมีอิทธิพลต่อการงอกของเมล็ด การออกดอกของพืชบางชนิด และมีส่วนสัมพันธ์กับขบวนการสังเคราะห์แสง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืช

2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (Moisture availability : m) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ระยะเวลาการท่วมขังของน้ำในฤดูฝน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปีหรือความต้องการของน้ำในช่วงการเจริญเติบโตของพืช

3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (Oxygen availability : o) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ สภาพการระบายน้ำของดิน ทั้งนี้เพราะรากพืชโดยทั่วไป ต้องการออกซิเจนในขบวนการหายใจ

4. ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร (Nutrient availability : s) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน

5. สภาพการหยั่งลึกของราก (Rooting conditions : r) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ความลึกของดิน ความลึกของระดับน้ำใต้ดิน และ ชั้นการหยั่งลึกของราก โดยความยากง่ายต่อการหยั่งลึกของรากในดินมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ลักษณะเนื้อดิน โครงสร้างของดิน การเกาะตัวของดิน และปริมาณกรวดหรือเศษหินที่พบในหน้าตัดดิน

6. ความเสียหายจากน้ำท่วม (Flood hazard : f) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ จำนวนครั้งที่น้ำท่วมในช่วงรอบปีที่กำหนดไว้

7. การมีเกลือมากเกินไป (Excess of salts : x) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ปริมาณเกลืออิสระที่สะสมมากเกินไป จนเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของพืช

8. สารพิษ (Soil toxicities : z) คุณลักษณะที่ดินที่ไร่เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ระดับความลึกของชั้นจาโรไซต์ ซึ่งจะมามีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาของดิน จะทำให้ดินเป็นกรดจัด ปริมาณซัลเฟตของเหล็กและอลูมิเนียมในดินจะสูงมากจนเป็นพิษต่อพืช ในที่นี้พิจารณาความเป็นกรดเป็นด่างของดินซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช เนื่องจากปฏิกิริยาของดินจะทำให้สภาพต่างๆ ทางด้านเคมีและทางด้านชีวภาพของดินถูกเปลี่ยนไปในสภาพที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมต่อพืชที่ปลูก หรือมีผลต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดิน โดยกิจกรรมของจุลินทรีย์ในดินสามารถเป็นตัวควบคุมระดับของธาตุอาหารที่

เป็นประโยชน์ต่อพืชได้ด้วยสาเหตุนี้จึงต้องมีการปรับปรุงสภาพความเป็นกรดเป็นด่างของดิน โดยขึ้นกับชนิดของพืชที่ปลูกด้วย เพื่อให้ความเป็นกรดเป็นด่างของดินอยู่ในสภาพที่เหมาะสม

9. ศักยภาพการใช้เครื่องจักร (Potential for mechanization : w) คุณลักษณะที่ดินที่ใช้เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่ ปริมาณหิน โสลด ปริมาณก้อนหิน และการมีเนื้อดินเหนียวจัด ซึ่งปัจจัยทั้งสิ้นนี้อาจเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวนโดยเครื่องจักร

10. ความเสียหายจากการกัดกร่อน (Erosion hazard : e) คุณลักษณะที่ดินที่ใช้เป็นปัจจัยชี้วัด ได้แก่ ความลาดชันของพื้นที่

4.3 การจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน

ในการจำแนกความเหมาะสมของที่ดิน ตามหลักเกณฑ์ของ FAO Framework เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพที่ดินกับความต้องการปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชหรือประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด และมีข้อจำกัดใดบ้าง โดยได้จำแนกความเหมาะสมออกเป็น 4 ชั้น คือ

- S1 : ชั้นที่มีความเหมาะสมสูง
- S2 : ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง
- S3 : ชั้นที่มีความเหมาะสมเล็กน้อย
- N : ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม

นอกจากนี้ชั้นความเหมาะสมแต่ละชั้น จะแบ่งเป็นชั้นย่อยตามข้อจำกัดคุณภาพดิน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของพืช จากการประเมินความเหมาะสมของที่ดินในพื้นที่ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพธิ์สวรรค์ จังหวัดนครพนม สามารถสรุปชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 ชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

กลุ่มที่ดิน	ที่ดิน	มันสำปะหลัง	ยูคาลิปตัส	ยางพารา	ข้าวปี้	ข้าวนปีในเขต ชลประทาน	ข้าวปรัง	อ้อย	พืชผักในเขต ชลประทาน
4	Ss-sic1A	N	N	N	S3f	-	-	N	-
6	Nn-sic1A	N	S3o	N	S2s	-	-	S3o	-
7hi	Cpa-silA	N	S2o	S2os	S2ms	-	-	S2s	-
15B	Cni-silB	N	S2o	S2os	S3m	S2sn	S2sn	S2sn	S2s
17hiB	Bt-slB	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
17	Rn-slA	N	S3o	S3o	S2ms	-	-	S2osn	-
18	Kts-lsA	N	S3o	S3o	S3m	-	-	S2osn	-
18	Nbn-slA	N	S3o	S3o	S3m	S2s	S2s	S2osn	S2s
19hiB	Kmr-slB	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
19hiB	Ltc-slB/d3csub	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
19hiB	Ltc-slB/d3g	S2rsn	S2r	S2rs	N	-	-	S2rsn	-
19hiB	Nad-lsB	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
19hiB/b	Nad-lsB/b	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
19hiB	Nu-lsB/b	N	S3o	S2os	S3m	-	-	S2osn	-
19	Pho-slA	N	S2o	S2os	S3m	-	-	S2sn	-
22	St-slA	N	S3o	S3mo	S3m	-	-	S3m	-
25	On-slA	N	S2or	S3or	S3r	S3r	S3r	S2ozs	S2r
25	Pn-slA	N	S2or	S3or	S3r	-	-	S3r	-
25	Pn-vgslA	N	S2or	S3or	S3r	-	-	S3r	-
33	Tp-pic-silA	S1	S1	S1	N	-	-	S1	-
37B	Nu-lsB	S2msn	S2sn	S2msn	N	-	-	S2msn	-
49B	Ppk-vglB	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
49Bb	Ppk-vglB/b	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

กลุ่มชุดดิน	ชุดดิน	มันสำปะหลัง	ยูคาลิปตัส	ยางพารา	ข้าวปี้	ข้าวนปีในเขต ชลประทาน	ข้าวนปรัง	อ้อย	พืชผักในเขต ชลประทาน
49B	Pp-sIB	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
49Bb	Pp-sIB/b	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
49B	Pp-vgsIB	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
49Bb	Pp-vgsIB/b	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
49B	Sk-vgsIB	S3r	S3r	S3r	N	-	-	S3r	-
56B	Ckr-sIB/d3g	S2rsn	S2r	S2rs	N	-	-	S2rsn	-

หมายเหตุ : * จัดชั้นความเหมาะสมของที่ดินเฉพาะพื้นที่ในเขตชลประทาน

บทที่ 5

ศักยภาพของพื้นที่ ปัญหา-ความต้องการ และทัศนคติของเกษตรกร

ศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิที่สำรวจได้ในพื้นที่ตำบลและข้อมูลทุติยภูมิ รายงานแผนพัฒนาการเกษตร แผนพัฒนา 3 ปี และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารส่วนตำบลและหรือเทศบาล โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ทัศนคติของเกษตรกรด้านการใช้และพัฒนาที่ดิน ส่วนที่ 2 ปัญหาของเกษตรกร (ปัญหาด้านการประกอบอาชีพและปัญหาด้านการครองชีพ) และความต้องการของเกษตรกร (ความต้องการด้านการประกอบอาชีพและความต้องการด้านการครองชีพ) ส่วนที่ 3 ศักยภาพของพื้นที่ (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของพื้นที่)

5.1 ทัศนคติของเกษตรกรด้านการใช้และพัฒนาที่ดิน

เกษตรกรทุกรายที่สำรวจประสบปัญหาสภาพดินที่ทำการเกษตร เนื่องจากสภาพดินทำการเกษตรเป็นดินทรายร้อยละ 63.64 ของจำนวนเกษตรกรที่ประสบปัญหาสภาพดินทำการเกษตรทั้งหมด และยังประสบปัญหาดินอื่นๆ อาทิ ดินมีกรวดปะปน เป็นต้น ซึ่งเมื่อนับย้อนหลังไป 5 ปี เกษตรกรร้อยละ 45.46 มีความเห็นว่าคุณภาพดินที่ตนเองทำการเกษตรเลวลง โดยร้อยละ 60.00 ที่คิดว่าคุณภาพของดินเลวลงสังเกตจากพืชที่ปลูกมีลำต้นแคระแกร็น ร้อยละ 40.00 เท่ากันสังเกตจากปริมาณผลผลิตของพืชที่ปลูกลดลงและพืชที่ปลูกไม่เจริญเติบโตดีเหมือนเช่นเคย ส่วนที่เหลือร้อยละ 20.00 สังเกตจากหน้าดินถูกชะล้างออกไป เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 9.09 ได้ปลูกพืชบนพื้นที่ลาดชัน กรณีที่ปลูกพืชบริเวณที่ลาดชัน เกษตรกรทุกรายพบว่ามีกรวดหน้าดิน เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 80.00 ได้แก้ไขปัญหาดินและน้ำที่ประสบอยู่ กรณีที่เกษตรกรทุกรายพบว่าดินที่ตนทำการเกษตรเลวลงหรือไม่อุดมสมบูรณ์ เช่นเคยนั้น ได้แก้ไขปัญหาด้วยการใส่ปุ๋ยชีวภาพและใส่ปุ๋ยเคมีร้อยละ 87.50 และ 75.00 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือร้อยละ 37.50 และ 12.50 ใส่ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอกและใส่ปุ๋ยพืชสด/ไถกลบพืชคลุมดินตามลำดับ สำหรับเกษตรกรร้อยละ 12.50 ที่แก้ไขปัญหาหน้าดินถูกชะล้าง ทุกรายได้แก้ไขโดยปลูกหญ้าแฝก ใช้วัสดุคลุมดิน สร้างคันดินและปลูกพืชขวางความลาดชัน เกษตรกรประสบปัญหาขาดแคลนน้ำร้อยละ 12.50 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด ซึ่งเกษตรกรทุกรายที่ประสบปัญหานี้ได้แก้ไขโดยเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและสูบน้ำใต้ดินมาใช้ ปัญหาน้ำท่วมนั้นเกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 12.50 ประสบปัญหานี้และทุกรายได้แก้ไขโดยทำร่องระบายน้ำและยกร่อง กรณีที่เกษตรกรไม่ได้แก้ไขปัญหาดินและ/หรือน้ำเพื่อการเกษตรนั้น ทุกรายที่ไม่ได้แก้ไขให้เหตุผลว่าไม่ทราบว่า จะทำอย่างไร ด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรนั้นพบว่า เกษตรกรร้อยละ 80.00 จะใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ

ทำการเกษตร ที่เหลือร้อยละ 20.00 จะใช้เพื่อทำการเกษตร อุปโภค/บริโภคและจับ/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรเพียงร้อยละ 10.00 มีแหล่งเก็บกักน้ำของตนเองเพื่อใช้ในการเกษตร โดยทุกรายมีแหล่งเก็บกักน้ำเป็นสระ ด้านกิจกรรมชาตินั้นพบว่าเกษตรกรที่สำรวจประสบกับปัญหาภัยแล้งปีเว้นปีร้อยละ 44.44 และอีกร้อยละ 55.56 ประสบภัยแล้งทุกปี ส่วนปัญหาน้ำท่วมนั้น ร้อยละ 50.00 เท่ากันประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปีและปีเว้นปี

เมื่อสอบถามถึงความพอใจในราคาผลผลิตเกษตรกรที่เกษตรกรได้รับปรากฏว่า เพียงร้อยละ 30.00 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมดเท่านั้นที่พอใจในราคาผลผลิตพืชที่ตนเองปลูก พืชที่ราคาผลผลิตไม่เป็นที่พอใจได้แก่ ข้าว ทำให้มีเกษตรกรร้อยละ 30.00 ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงพืชที่ปลูกอยู่เดิม ซึ่งเกษตรกรที่ต้องการเปลี่ยนชนิดพืชในสัดส่วนร้อยละ 66.67 เท่ากันให้เหตุผลว่า เพราะพืชชนิดเดิมได้รับราคาผลผลิตต่ำ ขาดแคลนเงินทุนและขาดแคลนน้ำ ส่วนที่เหลือร้อยละ 33.33 เท่ากัน กล่าวว่า ผู้รับซื้อ (พ่อค้า/แม่ค้า) เอาเปรียบและไม่มีตลาดรับซื้อหรือตลาดแคบ ส่วนเกษตรกรรายที่ไม่ต้องการที่จะเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูกอยู่เดิมได้ให้เหตุผลว่า พืชชนิดเดิมปลูกและดูแลรักษาง่ายและที่ดินไม่สามารถปลูกพืชอื่นๆ ได้ ร้อยละ 71.43 และ 42.86 ตามลำดับ อีกร้อยละ 14.29 เท่ากันกล่าวว่า พืชชนิดเดิมมีราคาผลผลิตดี มีโรงงานรับซื้อผลผลิตและพืชชนิดเดิมไม่ต้องใช้เงินทุนมาก เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 18.18 กล่าวว่าในตำบลมีการรวมกลุ่มกันผลิตหรือรวมกลุ่มกันขายผลผลิต ส่วนความสนใจต่อพืชพันธุ์หรือเทคโนโลยีใหม่นั้น เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 63.64 ให้ความสนใจและร้อยละ 66.67 มีความสนใจที่จะทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 27.27 กล่าวว่าในตำบลมีผู้ทำการเกษตรอินทรีย์ในแง่วิธีการเพิ่มผลผลิตการเกษตรนั้น เกษตรกรร้อยละ 62.50 เท่ากัน ใช้วิธีปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใส่วัสดุต่างๆ และลงทุนจัดหา/สร้างแหล่งน้ำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 12.50 กล่าวว่าต้องเปลี่ยนพันธุ์ใหม่ เป็นต้น ด้านการเลี้ยงสัตว์พบว่าร้อยละ 45.45 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมดมีการเลี้ยงโคเนื้อ กระบือและไก่เพื่อการค้า ส่วนความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรไปสู่นอกภาคเกษตรพบว่า เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 40.00 ไม่คิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ ส่วนที่เหลือมีสัดส่วนร้อยละ 30.00 เท่ากันนั้น ยังไม่แน่ใจว่าจะเปลี่ยนอาชีพไปสู่อกภาคเกษตรหรือไม่และผู้ที่จะเปลี่ยนอาชีพ

ด้านการได้รับบริการจากกรมพัฒนาที่ดิน พบว่าเกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 33.33 ได้รับบริการจากกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งบริการที่เกษตรกรได้รับคือ ฝาย/ฝายน้ำล้นและการเข้ารับการศึกษาอบรมร้อยละ 66.67 และ 33.33 ของผู้ที่ได้รับบริการจากกรมฯ ตามลำดับ ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาแหล่งน้ำจากกรมฯ นั้น เกษตรกรทุกรายที่สำรวจมีความต้องการ ซึ่งประเภทของแหล่งน้ำที่เกษตรกรต้องการคือ สระน้ำและฝายน้ำล้นร้อยละ 55.56 และ 22.22 เป็นต้น สำหรับคำแนะนำให้เกษตรกรปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ทำการเกษตรบางส่วนเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำของเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินนั้น เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 66.67 ยินดีที่จะทำตามคำแนะนำ ส่วนผู้ที่ไม่แน่ใจมีอยู่ร้อยละ 33.33 ของจำนวนเกษตรกร

ที่สำรวจทั้งหมด ด้านการรับทราบผลิตภัณฑ์ปรับปรุงบำรุงดินของกรมพัฒนาที่ดินนั้นพบว่า เกษตรกรที่สำรวจร้อยละ 22.22 เคยรับทราบ และเกษตรกรร้อยละ 50.00 ที่ทราบได้ทดลองใช้แล้ว โดยหมอดินอาสาเป็นผู้แนะนำให้ใช้ ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการปรับปรุงบำรุงดินที่เกษตรกร จากการสำรวจร้อยละ 11.11 ต้องการใช้พบว่า ทุกรายต้องการหญ้าแฝกและสารเร่งที่ใช้ผลิตภัณฑ์หมัก (พด.1) (รายละเอียดตารางที่ 5-1)

ตารางที่ 5-1 ทัศนคติของเกษตรกรด้านการใช้และพัฒนาที่ดิน ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

รายการ	ร้อยละ
ตอนที่ 1 สถานภาพทรัพยากรธรรมชาติและสภาพการผลิตทางการเกษตร	
● เกษตรกรประสบปัญหาสภาพดินที่ใช้ทำการเกษตร	100.00
ดินทราย	63.64
ดินมีกรวดปะปน	45.45
ดินมีปัญหาอื่นๆ	9.09
● เมื่อนับย้อนหลังไป 5 ปี เปรียบเทียบกับปัจจุบัน เกษตรกรเห็นว่าคุณภาพดินในไร่นา	
เลวลง	45.46
ยังคงเดิม	27.27
ดีขึ้น	27.27
● กรณีที่คุณภาพดินในไร่นาเลวลงนั้นเกษตรกรสังเกตจาก	
พืชที่ปลูกมีลำต้นแคระแกร็น	60.00
ปริมาณผลผลิตพืชที่ปลูกลดลง	40.00
พืชที่ปลูกไม่เจริญเติบโตดีเหมือนเคย	40.00
หน้าดินถูกชะล้างออกไป	20.00
● เกษตรกรปลูกพืชบนพื้นที่ลาดชัน	9.09
● กรณีที่ปลูกพืชบริเวณที่ลาดชันเกษตรกรพบว่าการชะล้างหน้าดิน	100.00
● เกษตรกรแก้ไขปัญหาดินและ/หรือน้ำในการทำเกษตร	80.00
● เกษตรกรแก้ไขปัญหาสภาพดินแล้ว หรือไม่อุดมสมบูรณ์	100.00
ใส่ปุ๋ยชีวภาพ	87.50
ใส่ปุ๋ยเคมี	75.00

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ
ใส่ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก	37.50
ใส่ปุ๋ยพืชสด/ไถกลบพืชคลุมดิน	12.50
แก้ปัญหาสภาพดินเลววิธีอื่นๆ	25.00
● เกษตรกรแก้ไขปัญหาหน้าดินถูกชะล้าง	12.50
ใช้วัสดุคลุมดิน	100.00
ปลูกหญ้าแฝก	100.00
สร้างคันดิน	100.00
ปลูกพืชขวางความลาดชัน	100.00
● เกษตรกรแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำหรือปริมาณน้ำไม่เพียงพอ	12.50
สูบน้ำใต้ดินมาใช้	100.00
เก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้ง	100.00
● เกษตรกรแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหรือปริมาณน้ำเกินความต้องการของพืช	12.50
ขุดร่อง	100.00
ทำร่องระบายน้ำ	100.00
● เกษตรกรไม่ได้แก้ไขปัญหาดินและ/หรือน้ำเพื่อการเกษตร	
ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร	100.00
เหตุผลอื่นๆ	100.00
● เกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร	80.00
● เกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร อุปโภค/บริโภคและ จับ/เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	20.00
● เกษตรกรมีแหล่งเก็บกักน้ำในไร่นาไว้ใช้เพื่อการเกษตร	10.00
แหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตรที่มีคือ สระ	100.00
● เกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้ง/ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	
ทุกปี	55.56
ปีเว้นปี	44.44

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ
● เกษตรกรประสบปัญหาน้ำท่วมพื้นที่	
ทุกปี	50.00
ปีเว้นปี	50.00
● เกษตรกรพอใจกับราคาขายผลผลิตพืชที่ปลูก	30.00
● เกษตรกรต้องการเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูกขณะนี้ไปปลูก อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และ/หรือสับปะรด	30.00
● กรณีที่เกษตรกรต้องการเปลี่ยนจากพืชเดิม เป็นเพราะพืชเดิมประสบปัญหา	
ราคาผลผลิตตกต่ำ	66.67
ขาดแคลนเงินทุน	66.67
ขาดแคลนน้ำ	66.67
ผู้รับซื้อ(พ่อค้า/แม่ค้า)เอาเปรียบ	33.33
ไม่มีตลาดหรือตลาดแคบ	33.33
● กรณีที่เกษตรกรไม่ต้องการเปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก เป็นเพราะพืชเดิม	
ปลูกและดูแลรักษาง่าย	71.43
ที่ดินไม่สามารถปลูกพืชอื่นๆ ได้	42.86
มีราคาผลผลิตดี	14.29
โรงงานรับซื้อผลผลิต	14.29
ไม่ต้องใช้เงินทุนมาก	14.29
● กรณีที่มีผู้มาแนะนำพืชชนิดใหม่หรือพันธุ์ใหม่หรือเทคโนโลยีใหม่	
เกษตรกรให้ความสนใจ	63.64
เกษตรกรไม่สนใจ	9.09
เกษตรกรไม่แน่ใจที่จะรับความรู้/เทคโนโลยีใหม่	27.27
● เกษตรกรมีความสนใจที่จะทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์	66.67
● ในหมู่บ้านและ/หรือตำบลมีผู้ทำการเกษตรแบบอินทรีย์	27.27
● การประกอบอาชีพการเกษตรในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มผลิตและ/หรือขาย	18.18

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ
● เกษตรกรเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	
การปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใส่วัสดุต่างๆ	62.50
การลงทุนจัดหา/สร้างแหล่งน้ำการเกษตร	62.50
การเปลี่ยนพันธุ์ใหม่	12.50
วิธีอื่นๆ	12.50
● เกษตรกรมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า	45.45
สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อการค้าคือ โคเนื้อ	60.00
สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อการค้าคือ กระบือ	20.00
สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อการค้าคือ ไก่	20.00
● ความคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรไปสู่ภาคนอกการเกษตร	33.33
เกษตรกรไม่มีความเห็น/ไม่แน่ใจ	30.00
เกษตรกรไม่เปลี่ยนอาชีพ	40.00
เกษตรกรคิดจะเปลี่ยนอาชีพ	30.00
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน	
● บริการที่เกษตรกรได้รับจากกรมพัฒนาที่ดิน	33.33
ฝาย/ฝายน้ำล้น	66.67
เข้ารับการฝึกอบรม	33.33
● เกษตรกรมีความต้องการให้กรมพัฒนาที่ดินช่วยเหลือด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ	100.00
สร้างสระ	55.56
สร้างฝายน้ำล้น	22.22
สร้างคลอง/คลองส่งน้ำ	11.11
สร้างบ่อ	11.11
● เกษตรกรมีความเห็นต่อการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เมื่อได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ให้ปลูกในพื้นที่เกษตร ของตนเองบางส่วน	
เกษตรกรไม่แน่ใจ ที่จะปลูกหญ้าแฝก	33.33
เกษตรกรยินดีที่จะปลูกหญ้าแฝก	66.67

ตารางที่ 5-1 (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ
● กรณีที่เกษตรกรเคยใช้ผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินแล้ว ผู้ที่แนะนำให้ใช้	
หมอดินอาสา	100.00
● เกษตรกรมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน	11.11
หญ้าแฝก	100.00
พด.1 ที่ใช้ผลิตปุ๋ยหมัก	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

5.2 ปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

5.2.1 ปัญหา เกษตรกรที่สำรวจทุกรายประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ ประการสำคัญลำดับแรกได้แก่ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำมีส่วนร้อยละ 54.55 เท่ากันกับปัญหาสภาพดินที่ทำการเกษตรดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รองลงมาร้อยละ 45.45 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน ถัดมาร้อยละ 36.36 ของจำนวนเกษตรกรที่ประสบปัญหาในการประกอบอาชีพทั้งหมด เป็นปัญหาปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย สารเคมีและน้ำมันเชื้อเพลิง) มีราคาสูง ร้อยละ 27.27 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด เป็นปัญหาขนาดของที่ดินทำการเกษตรไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ปัญหาที่มีสัดส่วนร้อยละ 9.09 เท่ากันทั้ง 5 ประการได้แก่ ปัญหาเกษตรกรบางรายไม่มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง ปัญหาพืชที่ปลูกมีศัตรูพืชรบกวน ปัญหาที่เกษตรกรถูกผู้รับซื้อ (พ่อค้า/แม่ค้า) เอาเปรียบ ปัญหาขาดแคลนพันธุ์พืชที่มีคุณภาพดีและปัญหาไม่มีตลาดรับซื้อจำหน่ายผลผลิตหรือตลาดแคบด้านการครองชีพนั้น เกษตรกรที่สำรวจทุกรายประสบปัญหาในการครองชีพ ประการที่สำคัญได้แก่ ปัญหาประสบภัยแล้งร้อยละ 54.55 ของจำนวนเกษตรกรที่มีปัญหาในการครองชีพทั้งหมด รองลงมา ร้อยละ 45.45 และ 18.18 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด คือปัญหาเกษตรกรไม่มีงานทำ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งและสภาพการคมนาคมไม่สะดวก และปัญหาด้านการครองชีพอื่นๆ ร้อยละ 27.27 ของจำนวนเกษตรกรที่ประสบปัญหาในการครองชีพทั้งหมด

5.2.2 ความต้องการ เกษตรกรที่สำรวจทุกรายต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ ในด้านการเกษตรนั้น เกษตรกรมีความต้องการให้รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรร้อยละ 54.55 ของจำนวนเกษตรกรที่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 45.45 เท่ากัน ต้องการให้รัฐจัดหา/สร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและต้องการให้รัฐส่งเสริม/แนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน ถัดมาร้อยละ 18.18 ของจำนวนเกษตรกรที่สำรวจทั้งหมด ต้องการให้รัฐส่งเสริม/แนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ

และปัญหาที่มีสัดส่วนร้อยละ 9.09 เท่ากันทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ต้องการให้รัฐจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิต ต้องการให้รัฐจัดหาปัจจัยการผลิตมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในราคายุติธรรม และต้องการให้รัฐช่วยเหลือด้านการผลิตทางการเกษตรอื่นๆ ด้านการครองชีพนั้นเกษตรกรร้อยละ 54.55 และ 9.09 ของจำนวนเกษตรกรที่ต้องการให้รัฐช่วยเหลือทั้งหมด ต้องการให้รัฐจัดให้มีการอบรมวิชาชีพเสริมและต้องการให้รัฐปรับปรุง หรือซ่อม/สร้างถนน ตามลำดับ

5.3 ศักยภาพของพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่ ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพในพื้นที่ของตำบลที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาในด้านต่างๆ ข้อมูลที่ศึกษาได้จากข้อมูลปฐมภูมิที่สำรวจในพื้นที่ประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลระดับต่างๆ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ยุทธศาสตร์การพัฒนารองค์การบริหารส่วนตำบล แผนงานและโครงการต่างๆ เป็นต้น ได้ผลการศึกษาดังนี้

ด้านสังคม

จุดแข็ง

- ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ และพร้อมที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชน เพราะมีสถานที่ศึกษาอยู่ในตำบลจำนวนหลายแห่ง
- ประชากรส่วนใหญ่ของตำบล นับถือศาสนาพุทธ จึงไม่มีข้อขัดแย้งด้านศาสนา
- ชุมชนเข้มแข็ง มีส่วนร่วมและมีความคิดสร้างสรรค์
- มีสินค้า OTOP ได้แก่ กระจิบข้าว หมูที่ 15 บ้านค้อพัฒนา
- แหล่งท่องเที่ยวได้แก่ พระธาตุนาเต่า หมูที่ 6 ตำบลบ้านค้อ

จุดอ่อน

- ประชากรส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 56 และ 8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วไม่ได้ศึกษาต่อ และยังพบว่าประชากรช่วงอายุ 6-14 ปี ที่ไม่ได้รับการศึกษาประมาณร้อยละ 6 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- มีจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกออกไปทำงานนอกจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 33 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- ขาดแคลนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดทำสถานที่ท่องเที่ยว
- ขาดการติดตาม เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โอกาส

- มีหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่เป้าหมายของการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการ ได้แก่ บ้านสร้างแก้ว หมู่ที่ 2
- ภาครัฐสามารถให้ความรู้ในเรื่องของกฎหมาย สิทธิ หน้าที่ ของประชาชนและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ภาครัฐสามารถส่งเสริม สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนต่างๆ

อุปสรรค

- ประชาชนยังขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้อยู่ในเกณฑ์ จปฐ.
- เยาวชนและประชาชนขาดความสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากว่าเรียนไปแล้วไม่มีงานทำ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

จุดแข็ง

- แม้ไม่มีพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย แต่ก็พบว่ามีเขตป่าสมบูรณ์นอกเขตป่าตามกฎหมาย อยู่ประมาณ 38,320 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 38 ของเนื้อที่ตำบล
- ทรัพยากรดิน ประมาณร้อยละ 4 และ 3 ของเนื้อที่ตำบลเป็นดินดินเหนียวและดินร่วน ซึ่งเหมาะสำหรับการเกษตร
- ดินมีความเหมาะสมทางกายภาพสูงและมีความเหมาะสมปานกลางสำหรับการเกษตรกรรม ร้อยละ 0.65 และ 5.39 ของเนื้อที่ตำบล ตามลำดับ

จุดอ่อน

- ตำบลบ้านคือเป็นตำบลเดียวของอำเภอโพนสวรรค์ที่ไม่มีเขตพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย
- ทรัพยากรดิน ส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 80 (เป็นพื้นที่ดินตื้นที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของ อำเภอโพนสวรรค์) และร้อยละ 9 ของเนื้อที่ตำบลเป็นดินตื้นและดินค่อนข้างเป็นทราย ซึ่งดินเหล่านี้ไม่เหมาะสำหรับการเกษตร
- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และเป็นที่มึปัญหาในการทำการเกษตร ทำให้ดินมีความเหมาะสมทางกายภาพเพียงเล็กน้อยสำหรับการเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 54 ของเนื้อที่ตำบล
- แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน
- สถานภาพทรัพยากรที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นดินตื้น ไม่เหมาะสำหรับการเกษตร

โอกาส

- มีปริมาณน้ำฝนมาก เฉลี่ย 2,000 มิลลิเมตรต่อปี เหมาะแก่การเกษตร

- รัฐสามารถอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- มีพื้นที่ป่าสาธารณะ แหล่งน้ำและทรัพยากรป่าไม้จำนวนมากเหมาะที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

อุปสรรค

- หน่วยงานของรัฐไม่เอาใจใส่ดูแลด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง
- ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมจำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1-4 หมู่ที่ 7 11 14 15 และ หมู่ที่ 17 เป็นเนื้อที่ 1,670 ไร่ ส่วนภัยแล้งที่เกิดจากฝนแล้ง มี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 5 6 8 9 12 และหมู่ที่ 16 รวมเนื้อที่ 928 ไร่

ด้านเศรษฐกิจ

จุดแข็ง

- มีพื้นที่ซึ่งเหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรประมาณร้อยละ 60 ของเนื้อที่ตำบล
- ร้อยละ 0.65 ของเนื้อที่ตำบลนั้น ดินมีความเหมาะสมทางกายภาพสูง ควรที่จะใช้ทำนาและปลูกไม้ผล/พืชผัก ขณะที่ดินมีความเหมาะสมทางกายภาพปานกลางสำหรับการเกษตรกรรม มีประมาณร้อยละ 5 ของเนื้อที่ตำบล ซึ่งควรใช้เป็นที่ทำนาทั้งหมด
- ผลสำรวจสภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า ตำบลบ้านค้อมีพื้นที่ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่งของอำเภอโพธารวม 56,405 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 55 ของเนื้อที่ตำบล
- มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง
- มีแหล่งเงินสนับสนุนทั้งภาครัฐและเกษตรกรเอง
- มีกลุ่มต่างๆ ได้แก่ แม่บ้านเกษตรกร 1 กลุ่ม (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านค้อพัฒนา) กลุ่มยุวเกษตรกร 1 กลุ่ม (กลุ่มยุวเกษตรกรห้วยไผ่)
- มีกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มไร่นาสวนผสม กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ปลูกยาสูบ กลุ่มผู้ผลิตอาหารสัตว์ เป็นต้น
- มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ เช่น การตกกล้วย การทำนาหว่านในพื้นที่น้ำท่วม การป้องกันมลพิษเคมีศัตรูพืชในแปลง

จุดอ่อน

- ตำบลบ้านค้อมีดินมีความเหมาะสมทางกายภาพเพียงเล็กน้อยสำหรับการเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 54 ของเนื้อที่ตำบล และส่วนใหญ่เป็นดินตื้น จำแนกได้เป็น เขตทำนา

ประมาณร้อยละ 50 ที่เหลือควรใช้เป็นเขตทุ่งหญ้า/ไม้ยืนต้นและเขตปลูกพืชไร่/ไม้ผลตามลำดับ

- ถ้าเกษตรกรนำพื้นที่ดินซึ่งมีความเหมาะสมทางกายภาพเพียงเล็กน้อยสำหรับการเกษตรกรรมดังกล่าวมาทำการเกษตร จะทำให้เกษตรกรต้องลงทุนสูงและใช้ระยะเวลายาวนานในการปรับปรุงบำรุงดินและ/หรือฟื้นฟูสภาพดินเสื่อมโทรมเพื่อนำมาเพาะปลูกพืชให้ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าการลงทุน
- ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรไม่มีเงินลงทุนเพราะราคาผลผลิตที่ได้รับตกต่ำ
- มีเกษตรกร 24 ครัวเรือนที่มีที่ดินของตนเองแต่ต้องเช่าที่ดินเพิ่มเนื่องจากขนาดที่ดินไม่เพียงพอ สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกินต้องเช่าทั้งหมดมี 52 ครัวเรือน
- เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 20,064 บาทต่อครัวเรือน
- การรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิตการเกษตรยังไม่เข้มแข็ง และไม่ถาวร
- ขาดการส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่เกษตรกร

โอกาส

- หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมการประกอบอาชีพของเกษตรกรอย่างเป็นทางการสนับสนุนงบประมาณในการลงทุน จัดหาแหล่งน้ำ แหล่งเพาะปลูก และตลาดรับซื้อสินค้า
- รัฐมีนโยบายจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร โดยให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินนำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่ไม่ใช่ป่าอนุรักษ์มาจำแนกเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อมอบให้แก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน เพราะเกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินประมาณร้อยละ 11 และต้องเช่าที่ดินเพิ่มบางส่วนประมาณ ร้อยละ 24 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด
- รัฐมีนโยบายส่งเสริมการเกษตรทฤษฎีใหม่และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งเกษตรกรตำบลบ้านค้อมีแนวโน้มการทำการเกษตรรูปแบบใหม่ กล่าวคือมีครัวเรือนเกษตรกรที่ทำกินแบบผสมผสานหรือจัดการที่ดินตามหลักการทฤษฎีใหม่เป็นจำนวน 6 ครัวเรือน เนื้อที่รวม 15 ไร่
- รัฐมีนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน (มีการปลดหนี้และไถ่ถอนที่ดินให้แก่เกษตรกรที่เป็นหนี้นอกระบบ)
- สามารถทำการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร
- สามารถรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งทำให้มีอำนาจต่อรอง
- รัฐจัดให้มีโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

อุปสรรค

- ไม่มีแหล่งเงินทุนที่เพียงพอ
- เกษตรกรไม่มีความรู้ด้านวิชาการใหม่ๆ
- ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรและไม่มีการประกันราคาพืชผลทางการเกษตรล่วงหน้า
- แผนงาน/โครงการที่จะแก้ไขปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรม

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จุดแข็ง

- มีประปาครบทุกหมู่บ้าน
- มีไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้าน
- มีโทรศัพท์สาธารณะครบทุกหมู่บ้าน

จุดอ่อน

- การเดินทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน ตำบล ยังไม่สะดวกทุกฤดูกาล
- ระบบสาธารณสุขปโภค/สาธารณสุขการ ยังมีไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง/ไม่ครอบคลุมทุกครัวเรือน เพราะมีครัวเรือนที่ใช้น้ำจากระบบประปาประมาณร้อยละ 58 ของจำนวนครัวเรือนทั้งตำบล อีกประมาณร้อยละ 69 และ 59 จึงยังคงใช้น้ำจากห้วย/ลำธารและหนอง/บึง ตามลำดับ
- ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีแต่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม อุตสาหกรรมที่มีในตำบลจึงไม่สามารถเป็นแหล่งรายได้ของตำบลและเป็นแหล่งจ้างงานภาคอุตสาหกรรมให้แก่ประชากรในตำบลได้

โอกาส

- มีศักยภาพที่สามารถพัฒนา ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- สามารถประสานการวางแผนเมืองร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในการซ่อมบำรุง

อุปสรรค

- ขาดการลงทุนภาคอุตสาหกรรมจากภายนอก
- งบประมาณที่จะดำเนินการก่อสร้างระบบสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการมีไม่เพียงพอ
- ประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งก่อสร้างต่างๆ เท่าที่ควร

บทที่ 6

เขตการใช้ที่ดิน

6.1 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การกำหนดเขตการใช้ที่ดินบริเวณตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม เป็นผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน เช่น มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบลนี้ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ของจังหวัด รวมกับความต้องการของท้องถิ่นสามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่

การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลนี้ สามารถกำหนดเขตการใช้ที่ดินได้เป็น 5 เขตหลัก ดังนี้ เขตป่าไม้ เขตการเกษตร เขตชุมชน เขตพื้นที่ชุ่มน้ำและเขตแหล่งน้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 เขตป่าไม้

6.1.1.1 เขตป่าสมบูรณ์นอกเขตป่าตามกฎหมาย (หน่วยแผนที่ 13)

มีเนื้อที่ 38,322 ไร่ หรือร้อยละ 37.67 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้อยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่ดิน แต่ในสภาพปัจจุบันยังคงมีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

ชุมชนควรมีมาตรการในการป้องกันรักษาสภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ให้คงสภาพดังกล่าวไว้ เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ร่วมกันของพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานของรัฐบาลที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเร่งดำเนินการสำรวจและวางมาตรการป้องกันและรักษาสภาพป่าให้สมบูรณ์

6.1.2 เขตการเกษตร

มีเนื้อที่ 60,725 ไร่ หรือร้อยละ 59.69 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตเกษตรกรรมนี้เป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย และอยู่ในบริเวณเขตชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3, 4 และ 5 ซึ่งไม่มีข้อกำหนดห้ามเรื่องการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เขตเกษตรกรรมนี้เกษตรกรได้มีการใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะปลูกทั้งพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น แต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการเกษตรและทิศทางการพัฒนาพื้นที่นี้ สามารถแบ่งพื้นที่เขตเกษตรกรรมเป็น 3 เขต คือ เขตเกษตรพัฒนา เขตเกษตรก้าวหน้าและเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.2.1 เขตเกษตรพัฒนา

มีเนื้อที่ 657 ไร่ หรือร้อยละ 0.65 ของพื้นที่ตำบล เขตนี้เป็นเขตที่มีการพัฒนาระบบชลประทานแล้ว ดินส่วนใหญ่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชโดยที่ลุ่มใช้เป็นที่ทำนา ส่วนที่ค่อนข้างใหญ่พบบริเวณสันดินริมน้ำซึ่งใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งบ้านเรือนหรือปลูกพืชผัก ไม้ผล สามารถแบ่งพื้นที่เขตเกษตรพัฒนาเป็น 2 เขตย่อย ดังนี้

1) เขตทำนา

มีเนื้อที่ 535 ไร่ หรือร้อยละ 0.53 ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้ค่อนข้างราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลาง และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาระบบน้ำชลประทาน ดังนั้นพื้นที่เขตนี้จึงมีศักยภาพสูงถึงปานกลางสำหรับปลูกข้าว ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 เขต ตามคุณสมบัติของดิน ได้ดังนี้

(1) เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา (หน่วยแผนที่ 2111)

มีเนื้อที่ 111 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินเหนียวลึกมาก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาระบบน้ำชลประทานเพื่อการเพาะปลูก ดังนั้นในช่วงฤดูฝนถ้ามีระยะเวลาฝนทิ้งช่วงก็สามารถจัดส่งน้ำให้กับข้าวที่ปลูกได้ ส่วนในฤดูแล้งหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในปีในพื้นที่ที่สามารถจัดส่งน้ำเข้าแปลงให้กับเกษตรกรได้ก็สามารถปลูกพืชครั้งที่สองได้ เช่น ข้าวนาปรัง ถั่วเหลือง ยาสูบ หรือพืชผักต่างๆ

(2) เขตทำนาที่ดินเป็นดินตื้น (หน่วยแผนที่ 2113)

มีเนื้อที่ 424 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินค่อนข้างเป็นดินตื้น มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงต่ำ และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาระบบน้ำชลประทานเพื่อการเพาะปลูก ดังนั้นในช่วงฤดูฝนถ้ามีระยะเวลาฝนทิ้งช่วงก็สามารถจัดส่งน้ำให้กับข้าวที่ปลูกได้

ส่วนในฤดูแล้งหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีในพื้นที่ที่สามารถจัดส่งน้ำเข้าแปลงให้กับเกษตรกรได้ ก็สามารถปลูกพืชครั้งที่สองได้ แต่ควรปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วเหลือง ยาสูบ หรือพืชผักต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วนที่เหมาะสม
2. ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าว เพื่อควบคุมระดับการแช่ขังของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม
3. ควรมีการขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวางทางเดินของน้ำ เพื่อการระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ให้เกิดน้ำแช่ขังเป็นเวลานานจนต้นข้าวเสียหาย

2) เขตปลูกไม้ผล/พืชผัก (หน่วยแผนที่ 212)

มีเนื้อที่ 122 ไร่ หรือร้อยละ 0.12 ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินที่พบเป็นดินลิก มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลางถึงสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพสูงถึงปานกลางสำหรับปลูกไม้ผล

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ปรับปรุงคุณภาพของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการปลูกไม้ผล โดยการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ร่วมกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยเลือกสูตรปุ๋ยและอัตราส่วนที่ใช้สำหรับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ให้เหมาะสมกับชนิดของพืชและช่วงระยะเวลาที่ถูกต้อง
2. ควรปลูกพืชคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้น
3. ควรแนะนำให้มีการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงการแนะนำส่งเสริมให้มีการปลูกพืชและไถพรวนขวางความลาดชันของพื้นที่
4. สนับสนุนเกษตรกรด้านความรู้ในการบำรุงรักษา เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว และรักษาคุณภาพไม้ผลหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการบรรจุหีบห่อ
5. ช่วยเหลือและสนับสนุนการแปรรูปผลิตผลไม้อย่างง่าย เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและเก็บได้นาน โดยการจัดการอบรมวิธีการผลิต การบริหารจัดการธุรกิจและสนับสนุนด้านการเงินที่เหมาะสม
6. พัฒนาองค์กรเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลในเขตดังกล่าวที่ให้ความเข้มแข็งสามารถดำเนินการเพื่อการช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในด้านปัจจัยการผลิตที่มีราคาค่อนข้างสูงและ

คุณภาพของปัจจัยการผลิตที่ต้องอยู่ในระดับที่ดี เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและแมลง และกิ่งพันธุ์ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรซึ่งมีผลกระทบต่อการลงทุนของเกษตรกร การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การจัดการตลาดที่จะรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นระบบ

6.1.2.2 เขตเกษตรก้าวหน้า

มีเนื้อที่ 5,481 ไร่ หรือร้อยละ 5.39 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม โดยมีสภาพพื้นที่ทั้งบริเวณที่ค่อนข้างราบเรียบ ซึ่งลักษณะดินที่พบในที่ลุ่มส่วนใหญ่เป็นดินลิกถึงลิกมาก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว มีการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการทำนา ส่วนบริเวณที่เป็นที่ดอนมีสภาพพื้นที่ตั้งแต่ค่อนข้างเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดสลับลูกคลื่นลอนชัน ลักษณะดินที่พบส่วนใหญ่เป็นดินลิกถึงลิกมาก มีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น บางพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์เพียงพอ เกษตรกรจะใช้พื้นที่เพื่อปลูกไม้ผล การประเมินความเหมาะสมของดินทางกายภาพในเขตนี้ พบว่าอยู่ในระดับความเหมาะสมดีปานกลางถึงสูงต่อการปลูกพืช ซึ่งอาจมีข้อจำกัดบางประการในการใช้ที่ดิน พื้นที่เขตเกษตรก้าวหน้าสามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินเพื่อการผลิตได้เป็น 1 เขต ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

1) เขตทำนา

มีเนื้อที่ 5,481 ไร่ หรือร้อยละ 5.39 ของพื้นที่ตำบล มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินลิกมาก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับปานกลางถึงสูง พื้นที่เขตนี้กำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมเพื่อการปลูกข้าว โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ได้ 2 เขต ตามคุณสมบัติของดิน ได้ดังนี้

(1) เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา (หน่วยแผนที่ 2211)

มีเนื้อที่ 2,687 ไร่ หรือร้อยละ 2.64 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินเหนียวลิกมาก มีการระบายน้ำเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงสูง และพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าว โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดังนั้นในช่วงฤดูฝนถ้ามีระยะเวลาฝนทิ้งช่วงก็มีผลกระทบต่อข้าวที่ปลูกได้

(2) เขตทำนาที่ดินเป็นดินร่วน (หน่วยแผนที่ 2212)

มีเนื้อที่ 2,794 ไร่ หรือร้อยละ 2.75 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินที่พบเป็นดินร่วนลิกมาก มีการระบายค่อนข้างน้ำเร็ว ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลางถึงต่ำ และพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าว โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ดังนั้นในช่วงฤดูฝนถ้ามีระยะเวลาฝนทิ้งช่วงก็มีผลกระทบต่อข้าวที่ปลูกค่อนข้างรุนแรง

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสด เพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างของดินเพิ่มการอุ้มน้ำของดินและเพิ่มธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์สำหรับพืช ร่วมกับการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในอัตราส่วนที่เหมาะสม
2. ควรมีการปรับสภาพพื้นที่ในแปลงนาข้าว เพื่อควบคุมระดับการแช่แข็งของน้ำในระหว่างการเพาะปลูกให้เหมาะสม
3. พิจารณาดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ รวมทั้งการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้มีการกักเก็บน้ำได้ดีขึ้น
4. ควรมีการขุดลอกคลองและเพิ่มท่อลอดตามถนนสายหลักที่สร้างขวางทางเดินน้ำ เพื่อการระบายน้ำในพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ให้เกิดน้ำแช่แข็งเป็นเวลานานจนต้นข้าวเสียหาย

6.1.2.3 เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร

มีเนื้อที่ 54,587 ไร่ หรือร้อยละ 53.65 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ เช่นพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ซึ่งมีผลต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมาก และปัญหาทางกายภาพของดิน เช่น ดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน ดินค่อนข้างเป็นทรายซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ รวมทั้งปริมาณธาตุอาหารพืชในดินมีปริมาณต่ำโดยผลการประเมินความเหมาะสมของที่ดินเขตนี้สำหรับการปลูกข้าวและพืชไร่อยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเฉพาะเพื่อเพิ่มผลผลิตการเกษตรกรรมในพื้นที่ให้สูงขึ้นรวมถึงการป้องกันระบบนิเวศน์มิให้เสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ในเขตนี้ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่เขตนี้เป็นพิเศษ โดยเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตรนี้สามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินออกเป็น 3 เขต ตามศักยภาพและความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

1) เขตทำนา

มีเนื้อที่ 50,654 ไร่ หรือร้อยละ 49.79 ของพื้นที่ตำบล มีสภาพพื้นที่ราบเรียบดินที่พบส่วนใหญ่มีการระบายน้ำเร็ว มีปัญหาความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติระดับต่ำ พื้นที่ในเขตนี้ดินมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวเล็กน้อย สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้ที่ดินเพื่อการปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลักสามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินออกเป็น 4 เขต ตามศักยภาพและปัญหาของดินได้ดังนี้

- (1) เขตทำนาที่เป็นดินทราย (หน่วยแผนที่ 2311)
มีเนื้อที่ 6,379 ไร่ หรือร้อยละ 6.27 ของพื้นที่ตำบล
- (2) เขตทำนาที่เป็นดินดิน (หน่วยแผนที่ 2312)
มีเนื้อที่ 41,819 ไร่ หรือร้อยละ 41.11 ของพื้นที่ตำบล
- (3) เขตทำนาที่มีปัญหาน้ำท่วม (หน่วยแผนที่ 2314)
มีเนื้อที่ 72 ไร่ หรือร้อยละ 0.07 ของพื้นที่ตำบล
- (4) เขตทำนาที่เป็นที่ดอน (หน่วยแผนที่ 2314)
มีเนื้อที่ 2,384 ไร่ หรือร้อยละ 2.34 ของพื้นที่ตำบล

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ควรเป็นพื้นที่เป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนาแก้ปัญหา ดินค่อนข้างเป็นทราย ดินดิน และปรับปรุงบำรุงดินอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวทางของกรมพัฒนาที่ดิน
2. พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา และปรับเปลี่ยนข้าวพันธุ์ดีให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยยึดแนวทางการใช้ที่ดินแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่
3. ส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกรในเขตนี้

2) เขตปลูกพืชไร่/ไม้ยืนต้น

มีเนื้อที่ 1,620 ไร่ หรือร้อยละ 1.59 ของพื้นที่ตำบล สภาพพื้นที่ในเขตนี้เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน ดินที่พบส่วนใหญ่มีการระบายน้ำดี ดินมีปัญหา อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินค่อนข้างเป็นทราย พื้นที่ในเขตนี้ดินมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้นเล็กน้อย สามารถแบ่งเขตการใช้ที่ดินออกเป็น 2 เขต ตามศักยภาพและปัญหาของดินได้ดังนี้

- (1) เขตปลูกพืชไร่ที่เป็นดินทราย (หน่วยแผนที่ 2321)
มีเนื้อที่ 370 ไร่ หรือร้อยละ 0.36 ของพื้นที่ตำบล
- (2) เขตปลูกพืชไร่ที่ดินลึกปานกลาง (หน่วยแผนที่ 2322)
มีเนื้อที่ 1,250 ไร่ หรือร้อยละ 1.23 ของพื้นที่ตำบล

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ควรเป็นพื้นที่เป้าหมายในการเร่งรัดพัฒนาแก้ปัญหาดินค่อนข้างเป็นทราย และปรับปรุงบำรุงดินอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามแนวทางของกรมพัฒนาที่ดิน
2. พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา จัดทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยเน้นการปลูกพืชให้หลากหลายชนิด ทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก

3. บริเวณที่มีความลาดชันสูง สนับสนุนการปลูกสวนป่าและไม้โตเร็วควบคู่กับการอนุรักษ์ดินและน้ำ

4. ส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนเกษตรกรในเขตนี้

3) เขตทุ่งหญ้า / ไม้ยืนต้น (หน่วยแผนที่ 233)

มีเนื้อที่ 2,313 ไร่ หรือร้อยละ 2.27 ของพื้นที่ตำบล ลักษณะพื้นที่ของเขตนี้มีสภาพค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-8 เปอร์เซ็นต์ ดินมีการระบายน้ำดีและมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินที่พบมีปัญหาเป็นดินดึกดำบรรพ์ที่มีชั้นดานแข็งหรือมีกรวดปนอยู่มากจนเป็นอุปสรรคต่อการไถของรถไถในไร่ในระดับตื้นกว่า 50 เซนติเมตรและบางบริเวณมีหิน โผล่จากผิวดิน สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันส่วนใหญ่เกษตรกรใช้พื้นที่ปลูกพืชไร่หรือไม้ยืนต้น

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ปรับปรุงบำรุงดินที่เป็นดินดึกดำบรรพ์มีกรวดหินปะปนมาก และความอุดมสมบูรณ์ต่ำ โดยการปลูกพืชตระกูลถั่วสลับกับแปลงหญ้า เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มอาหารโปรตีนให้สัตว์ และไถกลบเป็นพืชปุ๋ยสดลงในดิน พื้นฟูสภาพพื้นที่บริเวณที่ถูกทำลายให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรได้โดยปรับระดับพื้นที่และปล่อยให้เป็นทุ่งหญ้าตามธรรมชาติหรือปลูกไม้ยืนต้น

2. พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กหรือจุดสระน้ำประจำไร่นา เพื่อให้สัตว์มีน้ำกินใช้ในการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์และปลูกไม้ยืนต้นไว้เป็นร่มเงา ของสัตว์

3. จัดทำโครงการส่งเสริมด้านปศุสัตว์ โดยมีกรมปศุสัตว์เป็นผู้ให้ความรู้ ข้อเสนอแนะวิธีการเลี้ยงสัตว์ การปลูกและขยายพันธุ์หญ้าพันธุ์ดี การให้อาหารเสริม การผสมพันธุ์และการควบคุมโรค

6.1.3 เขตชุมชน

มีเนื้อที่ 1,781 ไร่ หรือร้อยละ 1.75 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณที่ตั้งของชุมชนชนบทที่มีการตั้งบ้านเรือนกระจุกกระจายมีสภาพการใช้ที่ดินรอบชุมชนเป็นสวนไม้ผลผสมปะปนกับที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลควรเร่งศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาได้ตามความต้องการของชุมชน ในประเด็นปัญหาบางเรื่องที่เกิดขีดความสามารถของท้องถิ่น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลควรทำเรื่องถึงส่วนราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อขอรับการสนับสนุนในการศึกษาปัญหา แนวทางการแก้ไข จัดทำโครงการและงบประมาณเพื่อการดำเนินการต่อไป

6.1.4 เขตพื้นที่ชุ่มน้ำ (หน่วยแผนที่ 5)

มีเนื้อที่ 129 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่เขตนี้เป็นบริเวณพื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ มีน้ำท่วมขัง โดยกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นพื้นที่รองรับน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนควรเร่งรัดศึกษาสภาพพื้นที่ดังกล่าวและพิจารณากำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำนี้ให้เป็นเขตอนุรักษ์ที่ถาวร พร้อมทั้งกำหนดมาตรการในการป้องกันและรักษาพื้นที่ให้คงสภาพเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำของตำบลเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพตลอดไป.
2. บริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่สาธารณะประโยชน์ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ ป้องกันและดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกยึดครองพื้นที่ในเขตนี้ เพราะเป็นที่สาธารณะประโยชน์ สภาพพื้นที่เป็นกลุ่มต่ำไม่เหมาะสำหรับการนำที่ดินมาใช้ด้านเกษตรกรรม ควรคงสภาพไว้เพื่อการรักษาสมดุลทางนิเวศต่อไป

6.1.5 เขตแหล่งน้ำ (หน่วยแผนที่ 6)

มีเนื้อที่ 778 ไร่ หรือร้อยละ 0.76 ของพื้นที่ตำบล พื้นที่ของเขตนี้เป็นบริเวณแหล่งน้ำตามธรรมชาติ รวมถึงแหล่งน้ำผิวดินที่สร้างขึ้น เช่น อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการใช้พื้นที่

1. ควรเร่งดำเนินการศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินเพิ่มเติม แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปประกอบการพิจารณาดังกล่าว
2. ควรมีการบำรุงรักษาและขุดลอกแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเก็บกักน้ำ
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรเร่งจัดทำโครงการเพื่อจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาของเกษตรกร และประสานงานกับกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กโดยจัดทำกรอบแผนการดำเนินการตามลำดับความสำคัญ
4. บริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่สาธารณะประโยชน์ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรมีการตรวจสอบ ป้องกันและดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกยึดครองพื้นที่ในเขตนี้ เพราะเป็นที่สาธารณะประโยชน์ สภาพพื้นที่เป็นกลุ่มต่ำไม่เหมาะสำหรับการนำที่ดินมาใช้ด้านเกษตรกรรม ควรคงสภาพไว้เพื่อการรักษาสมดุลทางนิเวศต่อไป

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดินตำบลบ้านค้อ อำเภอพนมสวรรค์ จังหวัดนครพนม

หน่วยแผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	เขตป่าไม้	38,322	37.67
13	เขตป่าสมบูรณ์นอกเขตป่าตามกฎหมาย	38,322	37.67
	เขตการเกษตร	60,725	59.69
	เขตเกษตรพัฒนา	657	0.65
	เขตทำนา	535	0.53
2111	เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา	111	0.11
2113	เขตทำนาที่ดินเป็นดินตื้น	424	0.42
212	เขตปลูกไม้ผล/พืชผัก	122	0.12
	เขตเกษตรก้าวหน้า	5,481	5.39
	เขตทำนา	5,481	5.39
2211	เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา	2,687	2.64
2212	เขตทำนาที่ดินเป็นดินร่วน	2,794	2.75
	เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร	54,587	53.65
	เขตทำนา	50,654	49.79
2311	เขตทำนาที่ดินเป็นดินทราย	6,379	6.27
2312	เขตทำนาที่ดินเป็นดินตื้น	41,819	41.11
2313	เขตทำนาที่มีปัญหาน้ำท่วม	72	0.07
2314	เขตทำนาที่เป็นที่ดอน	2,384	2.34
	เขตปลูกพืชไร่/ไม้ยืนต้น	1,620	1.59
2321	เขตปลูกพืชไร่ที่เป็นดินทราย	370	0.36
2322	เขตปลูกพืชไร่ที่ดินลิกปานกลาง	1,250	1.23
233	เขตทุ่งหญ้า/ไม้ยืนต้น	2,313	2.27
	เขตชุมชน	1,781	1.75
42	เขตชุมชนชนบท	1,781	1.75
5	เขตพื้นที่ชุ่มน้ำ	129	0.13
6	เขตแหล่งน้ำ	778	0.76
	รวม	101,735	100.00

6.2 แผนการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตด้านการเกษตร

เพื่อให้กำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบลบรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีแนวทางการบริหาร การจัดการ ทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านการพัฒนาการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับด้านการพัฒนาด้านการเกษตรเป็นการพัฒนาการด้านการผลิต มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยได้จัดทำแผนพัฒนาที่ดินตามเขตการใช้ที่ดินที่ได้จัดทำไว้โดยคัดเลือกเฉพาะพื้นที่ในเขตเกษตรกรรม เพื่อกำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการ ทรัพยากรดิน เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตในเขตปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆ ของตำบลเพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดทำปฏิบัติการพัฒนาที่ดินในตำบลนี้

จากแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยทั่วไปได้กำหนดเขตการใช้ที่ดินด้านการเกษตรออกเป็น 3 เขตใหญ่ ได้แก่ เขตเกษตรพัฒนา เขตเกษตรก้าวหน้าและเขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร โดยเขตที่ต้อง เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาคับแรก ได้แก่ เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร ตามด้วยเขตเกษตรก้าวหน้า และเขตเกษตรพัฒนา ตามลำดับ ซึ่งจากเขตใหญ่ทั้ง 3 เขตนี้ได้มีการแยกย่อยออกไปเพื่อกำหนดเขต การใช้ที่ดินตามกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น เขตทำนา เขตปลูกไม้ผล/พืชผัก เขตพัฒนาทุ่งหญ้า/เขต ปลูกไม้ยืนต้น เป็นต้น จากการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรพื้นฐานในภาพรวมของตำบลพบว่า เขตการใช้ที่ดินต่างๆ ที่มีปัญหาหรือเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาการผลิตที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขปัญห และพัฒนาที่ดินตามประเภทปัญหาของดินที่พบ ตลอดจนการเสนอแนะแนวทางการจัดการปัญหาต่างๆ ดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 3-1 โดยมีรูปแบบการพัฒนาที่ดินในกลุ่มปัญหาต่างๆเป็นรายพืชตาม ภาคผนวกที่ 1

ตารางที่ 6-2 พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต ของตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม

เขตการใช้ที่ดิน	สภาพปัญหา	พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)
เขตเกษตรพัฒนา		
เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา	ดินค่อนข้างเป็นทราย	364
เขตเกษตรก้าวหน้า		
เขตที่ดินมีความเหมาะสมต่อการทำนา	ดินค่อนข้างเป็นทราย	1,612
เขตเร่งรัดพัฒนาการเกษตร		
เขตทำนาที่ดินเป็นดินทราย	ดินค่อนข้างเป็นทราย	6,388
เขตทำนาที่ดินเป็นดินตื้น	ดินตื้น	41,878
เขตปลูกพืชไร่ที่เป็นดินทราย	ดินค่อนข้างเป็นทราย	371
เขตทุ่งหญ้า/ไม้ยืนต้น	ดินตื้น	2,316

6.3 ข้อเสนอแนะการนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน

จากตารางพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของตำบลตามเขตการใช้ที่ดินดังกล่าว หน่วยปฏิบัติที่มีหน้าที่รับผิดชอบสามารถนำไปตรวจสอบและขยายผลจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการเกษตรหรือแผนปฏิบัติการพัฒนาที่ดินในระดับตำบล โดยทำการสอบถามความคิดเห็นจัดทำประชาพิจารณ์ ทำความเข้าใจกับชุมชนหรือเกษตรกรที่เกี่ยวข้องถึงปัญหาและแนวทางในการจัดการในการไปแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปได้ ความพร้อมของเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ดังกล่าว แต่เนื่องจากพื้นที่เป้าหมายแต่ละปัญหามีมาก จึงควรมีการเลือกพื้นที่นำร่องในการพัฒนาที่ดินเพื่อแก้ปัญหาแต่ละปัญหา แล้วขยายผลความสำเร็จของงานในการพัฒนาที่ดินไปสู่พื้นที่ใกล้เคียงที่มีปัญหาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การพัฒนาที่ดินเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรครอบคลุมพื้นที่พืชเศรษฐกิจทั้งตำบลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1 รูปแบบการพัฒนาที่ดินในกลุ่มปัญหาที่ดินต่าง ๆ เป็นรายพืช

ตารางภาคผนวกที่ 1 แนวทางการจัดการดินปัญหาสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจ จังหวัดนครพนม

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ข้าว	ดินทรายที่ลุ่ม เป็นดินทรายจัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูปลูกข้าว	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 35 กิโลกรัม/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ อัตรา 7 กิโลกรัม/ไร่ ก่อนปักดำ 1 วัน - แต่งหน้าด้วยปุ๋ยยูเรีย อัตรา 13 กิโลกรัม/ไร่ หลังปักดำ 35-40 วัน
ข้าวโพด	ดินทรายที่ลุ่ม เป็นดินทรายจัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำและมีน้ำแช่ขังในฤดูฝน	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 30-40 กิโลกรัม/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร 21-0-10 อัตรา 25-30 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งครึ่งใส่โดยรองก้นหลุมตอนปลูก และ โรยสองข้างแถวหลังปลูก 20-25 วัน แล้วพรวนดินกลบ
อ้อยโรงงาน	ดินทรายที่ลุ่ม เป็นดินทรายจัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำและมีน้ำแช่ขังในฤดูฝน	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 16-8-14 อัตรา 70-90 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่ 20 กิโลกรัม/ไร่ รองก้นร่อง กลบปุ๋ยก่อนวางท่อนพันธุ์ ส่วนปุ๋ยที่เหลือโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ ส่วนอ้อยตอ ใส่ปุ๋ยสูตร 16-8-14 แบ่งครึ่งใส่ 2 ครั้ง โรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ
ข้าว	ดินทรายที่ดอน เป็นดินทรายจัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำมักขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูปลูกข้าว	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 16-20-0 อัตรา 35 กิโลกรัม/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ อัตรา 7 กิโลกรัม/ไร่ ก่อนปักดำ 1 วัน - แต่งหน้าด้วยปุ๋ยยูเรีย อัตรา 13 กิโลกรัม/ไร่ หลังปักดำ 35-40 วัน
ข้าวโพด	ดินทรายที่ดอน เป็นดินทรายจัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 16-16-8 อัตรา 40-80 กิโลกรัม/ไร่ ควรใส่ปุ๋ยพร้อมกับการกำจัดศัตรูพืชเมื่อข้าวโพดอายุได้ 20-35 วัน หรือสูงแก่เข้า โดยใส่แบบโรยข้างแถวให้ห่างจากโคนต้นประมาณ 1 คืบ แล้วใช้ดินกลบ - ควรมีการปลูกหมุนเวียนร่วมกับถั่วลิสง ถั่วเหลืองและถั่วเขียวเพื่อช่วยปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินให้ดีขึ้นเสมอ

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
อ้อยโรงงาน	ดินทรายที่ดอน เป็นดินทรายจัด ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 16-8-14 อัตรา 70-90 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่ 20 กิโลกรัม/ไร่ รองก้นร่อง กลบปุ๋ยก่อนวางท่อนพันธุ์ ส่วนปุ๋ยที่เหลือโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ ส่วนอ้อยตอ ใส่ปุ๋ยสูตร 16-8-14 แบ่งครั้งใส่ 2 ครั้ง โรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ
มันสำปะหลัง	ดินทรายที่ดอน เป็นดินทรายจัด ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ใส่ปุ๋ยสูตร 14-14-21 อัตรา 40-50 กิโลกรัม/ไร่ ร่วมกับปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 100 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งครั้งใส่ 2 ครั้ง คือ หลังปลูก 1-2 เดือน และเมื่ออายุ 4-6 เดือน
ข้าว	ดินเค็ม เป็นดินปนทรายที่มีเกลือ สะสมอยู่สูง ความอุดมสมบูรณ์ ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกพันธุ์ข้าวที่ทนเค็มมาใช้ปลูก ปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยพืชสดร่วมกับปุ๋ยเคมี และมีแหล่งน้ำชลประทาน - ล้างดินด้วยน้ำจืดเพื่อลดระดับความเค็มของดิน - ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่ 3 ครั้ง ครั้งละเท่าๆ กัน คือ หลังปักดำ 7-10 วัน ระยะที่ข้าวแตกกอสูงสุด และระยะที่ข้าวแตกรวง
ยางพารา	ดินเป็นดินทรายที่ดอน ความ อุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟต (0-3-0) อัตรา 170 กรัม/หลุม ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ในอัตรา 5 กิโลกรัม/ต้น/ปี ในช่วงปีแรกถึงปีที่เปิดกรีด - ใช้ปุ๋ยสูตร 16-8-14 อัตรา 100-300 กรัม/ต้น หว่านรอบๆ โคนต้นข้างละ 1 เมตร - ใช้ปุ๋ยคอกหว่านทั่วแปลงก่อนต้นยางผลัดใบ

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ไม้ผล (มะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ ฝรั่ง)	ดินเป็นดินทรายที่ดอน ความ อุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา 20-50 กิโลกรัม/หลุม โดยใส่ระยะเตรียมหลุมปลูกคลุกเคล้ากับดินและปุ๋ยเคมี ส่วนต้น ที่โตแล้วให้ ขุดร่องลึก 10 เซนติเมตร ตามแนวทรงพุ่มแล้วใส่ปุ๋ยหมักร่วมกับปุ๋ยเคมี กลบด้วยดินเดิม - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15, 20-10-10 หรือ 14-14-21 โดยใส่ทุกปี ปีละ 2 ครั้งในตอนต้นและปลายฤดูฝน จำนวนกิโลกรัม ของปุ๋ยที่ใส่ต่อต้นต่อปี จะเท่ากับครึ่งหนึ่งของอายุ ใส่เป็นจุกรอบรัศมีทรงพุ่ม
ยางพารา	ดินเป็นดินทรายที่ลุ่ม ความอุดม สมบูรณ์ของดินต่ำ มีปัญหา การแข็งของน้ำในฤดูฝน	<ul style="list-style-type: none"> - ขกร่องเดี่ยวๆ ปลูกยางพาราเพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง - สร้างกระบายน้ำรอบๆแปลงปลูก หรือทำคันเบนน้ำเพื่อป้องกันน้ำไหลบ่าเข้าแปลง - ใช้ปุ๋ยหินฟอสเฟต (0-3-0) อัตรา 170 กรัม/หลุม ร่วมกับการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ในอัตรา 5 กิโลกรัม/ต้น/ปี ในช่วงปีแรกถึง ปีที่เปิดกรีด - ใช้ปุ๋ยสูตร 16-8-14 อัตรา 100-300 กรัม/ต้น หว่านรอบๆโคนต้นข้างละ 1 เมตร - ใช้ปุ๋ยคอกหว่านทั่วแปลงก่อนต้นยางผลัดใบ
ไม้ผล (มะม่วง ลำไย ลิ้นจี่ ฝรั่ง)	ดินเป็นดินทรายที่ลุ่ม ความอุดม สมบูรณ์ของดินต่ำ มีปัญหาการ แข็งของน้ำในฤดูฝน	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการขกร่องขนาดกว้าง 6-8 เมตร และคูน้ำระหว่างร่องควรมีปากคูกว้าง 2 เมตร และส่วนฐานหรือก้นคูกว้าง 1 เมตร เพื่อป้องกันการพังทลายของร่อง - ปลูกหญ้าแฝกตามแนวขอบร่องคูน้ำเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ระยะ 30-40 เซนติเมตร - ปลูกพืชคลุมดินและพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบในช่วงออกดอก ในระยะที่ไม้ผลยังมีทรงพุ่มขนาดเล็ก เพื่อเพิ่ม อินทรีย์วัตถุให้กับดิน

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
พืชผักฤดูแล้ง ในเขตชลประทาน	ดินเป็นดินทรายที่ค่อนข้าง	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดิน โดยใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก อัตรา 1-2 ตัน/ไร่ หว่านให้ทั่วแปลงแล้วไถกลบก่อนปลูก - ผักรับประทานใบและลำต้น เช่น ผักบุ้ง คื่นช่าย ผักกาดขาว ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 40-50 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่ 2 ครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากใส่ครั้งแรก 20-25 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ - ผักรับประทานผล เช่น พริก มะเขือเทศ ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-60 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่สองครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 5-7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 30 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ - ผักรับประทานหัว เช่น เผือก มันเทศ ใช้ปุ๋ยสูตร 16-8-16 อัตรา 50-60 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่สองครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 5-7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากปลูกแล้ว 30 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ
พืชผัก	ดินเป็นดินทรายที่ลุ่ม	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการขกร่องขนาดกว้าง 6-8 เมตร และคูน้ำระหว่างร่องควรมีปากคูกว้าง 2 เมตร และส่วนฐานหรือก้นคูกว้าง 1 เมตร เพื่อป้องกันการพังทลายของร่อง - ผักรับประทานใบและลำต้น เช่น ผักบุ้ง คื่นช่าย ผักกาดขาว ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 40-50 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่ 2 ครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากใส่ครั้งแรก 20-25 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ - ผักรับประทานผล เช่น พริก มะเขือเทศ ใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-60 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่สองครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 5-7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 30 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ - ผักรับประทานหัว เช่น เผือก มันเทศ ใช้ปุ๋ยสูตร 16-8-16 อัตรา 50-60 กิโลกรัม/ไร่ แบ่งใส่สองครั้งเท่าๆกัน ครั้งแรกใส่หลังจากย้ายกล้าปลูกแล้ว 5-7 วัน ครั้งที่สองใส่หลังจากปลูกแล้ว 30 วัน ใส่สองข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
ยูคาลิปตัส	ดินเป็นดินทรายที่ดอน ความ อุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา 20-50 กิโลกรัม/หลุม โดยใส่ระยะเตรียมหลุมปลูกคลุกเคล้ากับดินและปุ๋ยเคมี ส่วนในต้นที่โตแล้ว ให้ปุ๋ยรองลึก 10 เซนติเมตร ตามแนวทรงพุ่มแล้วใส่ปุ๋ยหมักร่วมกับปุ๋ยเคมี แล้วกลับด้วยดินเดิม - ปลูกพืชคลุมดินและพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลับในช่วงออกดอกในระยะยังมีทรงพุ่มขนาดเล็ก เป็นการเก็บกักความชื้นไว้ในดิน และเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15,20-10-10 หรือ 14-14-21 โดยใส่ทุกปี ปีละ 2 ครั้งในตอนต้นและปลายฤดูฝน จำนวนกิโลกรัมของปุ๋ยที่ใส่ต่อต้นต่อปี จะเท่ากับครึ่งหนึ่งของอายุ ใส่เป็นจุรอรบรัศมีทรงพุ่ม
ยูคาลิปตัส	ดินเป็นดินทรายที่ลุ่ม ความ อุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำการขกร่องขนาดกว้าง 6-8 เมตร และคูน้ำระหว่างร่องควรมีปากคูกว้าง 2 เมตร และส่วนฐานหรือก้นคูกว้าง 1 เมตร เพื่อป้องกันการพังทลายของร่อง - ปลูกหญ้าแฝกตามแนวขอบร่องคูน้ำเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ระยะ 30-40 เซนติเมตร - ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา 20-50 กิโลกรัม/หลุม โดยใส่ระยะเตรียมหลุมปลูกคลุกเคล้ากับดินและปุ๋ยเคมี ส่วนในต้นที่โตแล้ว ให้ปุ๋ยรองลึก 10 เซนติเมตร ตามแนวทรงพุ่มแล้วใส่ปุ๋ยหมักร่วมกับปุ๋ยเคมี แล้วกลับด้วยดินเดิม - ปลูกพืชคลุมดินและพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลับในช่วงออกดอกในระยะยังมีทรงพุ่มขนาดเล็ก เป็นการเก็บกักความชื้นไว้ในดิน และเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน - ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15,20-10-10 หรือ 14-14-21 โดยใส่ทุกปี ปีละ 2 ครั้งในตอนต้นและปลายฤดูฝน จำนวนกิโลกรัมของปุ๋ยที่ใส่ต่อต้นต่อปี จะเท่ากับครึ่งหนึ่งของอายุ ใส่เป็นจุรอรบรัศมีทรงพุ่ม

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

การใช้ประโยชน์ที่ดิน/ ชนิดพืช	ปัญหาและข้อจำกัด ในการใช้ประโยชน์ที่ดิน	แนวทาง/วิธีการจัดการดิน/การใช้เทคโนโลยีชีวภาพ
พืชไร่	ดินปนกรดจัด	<ul style="list-style-type: none"> - ใส่ปุ๋ย เช่น ปุ๋ยมาร์ล ปุ๋ยขาว ปุ๋ยโดโลไมต์ เพื่อลดความเป็นกรดของดิน - การจัดการดินกรดเพื่อปลูกพืชไร่ ส่วนใหญ่ทำได้ 2 วิธี คือ แบบขกร่องสวน เป็นการปลูกพืชไร่แบบถาวร ซึ่งมีวิธีการเตรียมพื้นที่เช่นเดียวกับการปลูกพืชผักและปรับปรุงดินด้วยปูน อีกวิธีเป็นการขกร่องเพื่อปลูกพืชหลังนา โดยเตรียมพื้นที่และขกร่องปลูกพืชให้สูงกว่าการปลูกพืชบนพื้นที่ดินเดิม ประมาณ 10-20 เซนติเมตร กรณีปรับปรุงดินด้วยปูนในนาแล้วก็ไม่ต้องใส่ปุ๋ยอีก
ไม้ผล	ดินปนกรดจัด	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างคันดินกั้นน้ำล้อมรอบแปลงเพื่อป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน พร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำเพื่อระบายน้ำออกตามต้องการ ทำการขกร่องเพื่อปลูกไม้ผลและมีคูระบายน้ำ ซึ่งจะระบายน้ำออกและสูบน้ำจัดเข้ามาแทนก่อน ช่วงเวลาการระบายน้ำ 3-4 เดือนต่อครั้ง ระดับน้ำในคูระบายน้ำ จะต้องควบคุมไม่ให้ต่ำกว่าชั้นดินที่มีสารประกอบไพไรท์มากเพื่อป้องกันมิให้ดินเป็นกรดเพิ่มขึ้น ใส่ปุ๋ยมาร์ลหรือหินปูนฝุ่นให้ทั่วทั้งร่องที่จะปลูก ในอัตรา 1-2 ตัน/ไร่ หรือ 15 กิโลกรัมต่อหลุม

ภาคผนวกที่ 2 คำบรรยายกลุ่มชุดดิน

กลุ่มชุดดินที่พบในตำบลบ้านคือ อำเภอโพธารมย์ ได้แก่ กลุ่มชุดดินที่ 4 6 7hi 15B 17 17hiB 18 19 19hiB 19hiBb 22 25 33 37B 49B 49Bb และ 56B ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มชุดดินที่ 4

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หน้าดินอาจแตกกระแหว่งเป็นร่องกว้างและลึกในฤดูแล้ง และอาจมีรอยไถลในดินล่าง มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง มีเนื้อชั้นดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวหรือดินเหนียวสีคําหรือสีเทาเข้ม มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 - 6.5 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้งสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลือง สีเหลือง สีน้ำตาลแก่ หรือสีแดง ปฏิกริยาเป็นกลางหรือด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0 - 8.0 อาจพบก้อนปูนหรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในชั้นดินล่าง กลุ่มชุดดินนี้พบในบริเวณที่ราบตะกอนลำนํ้า มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มหรือราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ หรือพบในพื้นที่ค่อนข้างดอน

กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยพบปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ถ้าเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ อาจประสบปัญหาจากน้ำไหลบ่าท่วมขังในฤดูฝน และพื้นที่ค่อนข้างดอน อาจขาดแคลนน้ำในระยะที่ฝนทิ้งช่วงนาน

กลุ่มชุดดินที่ 6

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า พบในบริเวณพื้นที่ราบตะกอนลำนํ้า มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำเร็วหรือค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียวสีเทาแก่หรือสีน้ำตาล มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 6.0 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้งสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 บางพื้นที่มีศิลาแลงอ่อนหรือก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กแมงกานีสปะปนอยู่ในดินชั้นล่าง พบในพื้นที่ดอนและค่อนข้างดอน บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ พื้นที่ค่อนข้างดอนอาจขาดแคลนน้ำในระยะที่ฝนทิ้งช่วงนาน หรือพบอยู่ในพื้นที่ลุ่มต่ำ อาจได้รับความเสียหายจากน้ำไหลบ่าท่วมขังในฤดูฝน

กลุ่มชุดดินที่ 7

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพามีสภาพพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บางครั้งอาจพบในบริเวณพื้นที่ค่อนข้างดอน เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง เนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนเหนียวสีเทาแก่ มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0 - 7.0 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดเล็กน้อยถึงเป็นด่างปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.5 - 8.0 อาจพบเม็ดปูนหรือเนื้อดินมีความเหนียวลดลงในดินล่าง

กลุ่มชุดดินนี้ไม่ค่อยมีปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่ถ้าฝนทิ้งช่วงนานหรือในบริเวณพื้นที่ค่อนข้างดอน อาจประสบกับการขาดแคลนน้ำสำหรับการปลูกข้าว หรือได้รับผลกระทบจากความเค็มของดินในพื้นที่ใกล้เค็ม และในบริเวณที่ราบตะกอนน้ำพ้อาจมีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน

กลุ่มชุดดินที่ 15

เป็นกลุ่มชุดดินที่เป็นดินทรายแป้งลึกมากสีเทาที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณที่ราบลุ่มตะกอนน้ำพามีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำค่อนข้างเร็วหรือเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้งสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 - 6.0 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนทรายแป้งสีน้ำตาลหรือสีเทาปนชมพู มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาลปนเหลือง มักพบก้อนสารเคมีสะสมพวกเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 6.0 - 7.5 บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำไหลบ่าท่วมขังสูงในฤดูฝน พบในพื้นที่ค่อนข้างดอน ทำให้เสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติต่ำ ให้น้ำดินแน่นทึบ ทำให้ข้าวแตกกอได้ยาก

กลุ่มชุดดินที่ 17

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมจากวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ลุ่มราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บางพื้นที่พบในบริเวณที่ลุ่มต่ำและพื้นที่ค่อนข้างดอน อาจพบลูกรังของเหล็กและแมงกานีสหรือชั้นดิน

เหนียวในดินชั้นล่าง การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีเนื้อดินชั้นบน ดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาลหรือสีแดงของศิลาแลงอ่อน อาจพบลูกรังของเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ลุ่มต่ำ มีน้ำไหลบ่าท่วมขังสูงในฤดูฝน และพื้นที่ค่อนข้างดอนเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ

กลุ่มชุดดินที่ 18

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้าหรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมจากวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณที่ลุ่มราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำหรือพื้นที่ค่อนข้างดอน การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำถึงปานกลาง มีเนื้อดินชั้นบนดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 6.0 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทาหรือสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาล หรือสีแดงของศิลาแลงอ่อน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นด่างเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 - 7.5 อาจพบลูกรังของเหล็กและแมงกานีสในดินชั้นล่าง อาจพบลูกรังของเหล็กและแมงกานีสหรือชั้นดินเหนียวในดินชั้นล่าง

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ถ้าปลูกข้าวมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน และมีโอกาสได้รับผลกระทบจากความเค็มจากพื้นที่ใกล้เคียง

กลุ่มชุดดินที่ 19

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นดินทรายหนาปานกลางสีเทาองรับด้วยชั้นดานดินเหนียวในระดับลึกปานกลางที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้า หรือจากการสลายตัวผุพังของวัสดุเนื้อหยาบแล้วเคลื่อนย้ายไปทับถมบนชั้นดานดินเหนียว พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ บางพื้นที่รองรับด้วยชั้นหินพื้นผุ มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินทรายปนดินร่วนสีน้ำตาล มีจุดประสีเหลือง

หรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 6.5 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินทรายปนดินร่วนสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาล และสีเทาภายในความลึก 75 เซนติเมตร จากผิวดิน รongรับด้วยชั้นดินที่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวแน่นที่บสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาล และสีแดงของศิลาแลงอ่อน ปฏิกริยาเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 6.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทรายและดินล่างแน่นทึบไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช ถ้าฝนตกหนัก มักมีน้ำขังบริเวณผิวดิน แต่ถ้าฝนทิ้งช่วง พืชจะขาดแคลนน้ำ

กลุ่มชุดดินที่ 22

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำนํ้าหรือเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบหรือพื้นที่ลุ่มระหว่างเนิน บางพื้นที่พบในพื้นที่ลุ่มต่ำ และพื้นที่ค่อนข้างดอน การระบายน้ำค่อนข้างเร็วถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล มีจุดประสีเหลืองหรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินร่วนปนทรายหรือเป็นชั้นดินสลับระหว่างดินร่วนเหนียวปนทราย ดินทรายปนดินร่วน หรือดินร่วนปนทรายสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาลหรือสีแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย มีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ มักพบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูเพาะปลูก ในบริเวณพื้นที่ลุ่มมีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝนหรือได้รับอิทธิพลของความเค็มจากพื้นที่ใกล้เคียง

กลุ่มชุดดินที่ 25

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนน้ำพา หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ พบในบริเวณพื้นที่ลุ่มราบเรียบ หรือค่อนข้างราบเรียบ มีน้ำแช่ขังในช่วงฤดูฝน การระบายน้ำค่อนข้างเร็ว ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีเนื้อดินชั้นบนเป็นพวกดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีเหลือง หรือสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดปานกลาง มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 6.0 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย หรือดินเหนียวปนลูกรัง หรือก้อนกรวดมากภายในความลึก 50

เซนติเมตร จากผิวดิน ดินมีสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาลหรือสีแดง มีปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมาก ถึงกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 ดินล่างชั้นถัดไปอาจพบชั้นดินเหนียวสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาลและสีแดงของศิลาแลง บางพื้นที่พบชั้นเชื่อมแข็งของเหล็ก หรือพบชั้นดินเหนียวภายในความลึก 100 เซนติเมตร จากผิวดิน

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินต้น ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ และบางแห่งมีเนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ทำให้พืชขาดแคลนน้ำได้ง่ายในช่วงฤดูเพาะปลูก

กลุ่มชุดดินที่ 33

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีวัตถุต้นกำเนิดดินเป็นพวกตะกอนลำน้ำ พบบนสันดินริมน้ำเก่า เนินตะกอนรูปพัด หรือที่ราบตะกอนน้ำพา พบบริเวณพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด เป็นดินลึกมากที่มีการระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายแข็งหรือดินร่วนสีน้ำตาล หรือสีน้ำตาลปนแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 - 6.5 มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแข็งสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีน้ำตาลปนแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5 - 6.5 ส่วนชั้นดินล่าง ถ้ามีก้อนปูนปะปนจะมีปฏิกิริยาเป็นกลางถึงเป็นด่างจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 7.0 - 8.5 อาจพบจุดประสีหรือแร่ไมก้าหรือก้อนปูนปะปนอยู่ในดินชั้นล่าง

ไม่ค่อยพบปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน แต่อาจขาดแคลนน้ำในบางช่วงเวลา เมื่อฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน

กลุ่มชุดดินที่ 37

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมของวัสดุเนื้อหยาบ วางทับอยู่บนชั้นหินผุหรือชั้นดินเหนียว พบในบริเวณพื้นที่ดอนที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินลึกที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินทรายปนดินร่วนสีน้ำตาล ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5 มีเนื้อดินชั้นล่างเป็นดินเหนียวสีน้ำตาลปนเทา หรือสีเทา มีจุดประสีเหลือง สีน้ำตาล หรือสีแดงของศิลาแลงอ่อนภายในความลึก 100 เซนติเมตร จากผิวดิน ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติต่ำ และในช่วงฤดูฝน ดินเปียกจะแฉะเกินไปสำหรับพืชไร่บางชนิด และหน้าดินค่อนข้างเป็นทรายนาน

กลุ่มชุดดินที่ 49

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ หรือจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้ายมาทับถมในระยะทางไม่ไกลนักของวัตถุต้นกำเนิดดิน ที่มาจากวัสดุเนื้อค่อนข้างหยาบ วางทับอยู่บนชั้นดินที่เกิดจากการสลายตัวผุพังของหินพื้นหรือจาก วัตถุต้นกำเนิดดินที่ต่างชนิดและต่างยุคกัน พบในบริเวณพื้นที่ค่อนที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึง ลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นดินต้นถึงต้นมากที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ตาม ธรรมชาติต่ำ เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินชั้นล่างเป็นดินเหนียว พบลูกรังหรือเศษหิน ทรายภายในความลึกก่อน 50 เซนติเมตร สีดินเป็นสีน้ำตาล หรือสีเหลือง และก่อนความลึก 100 เซนติเมตร จะเป็นชั้นดินเหนียวสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีแดง และมีศิลาแลงอ่อนปะปนอยู่จำนวนมาก อาจพบชั้นหินทรายหรือหินดินดานที่ผุพังสลายตัวแล้วในชั้นถัดไป ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมาก ถึงกรดเล็กน้อย มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 6.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ เป็นดินต้นและมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ บางแห่งมี ก้อนศิลาแลงโผล่กระจายอยู่ทั่วไปเป็นอุปสรรคต่อการเกษตรกรรม บริเวณที่มีความลาดชันสูงเกิด การชะล้างพังทลายของหน้าดินอย่างรุนแรง

กลุ่มชุดดินที่ 56

เป็นกลุ่มชุดดินที่เกิดจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ หรือจากการสลายตัวผุพังแล้วถูกเคลื่อนย้าย มาทับถมในระยะทางไม่ไกลนักของวัสดุเนื้อหยาบพวกหินตะกอนหรือหินอัคนี พบในบริเวณพื้นที่ ค่อนที่มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดจนถึงเนินเขา เป็นดินลึกปานกลางที่มีการระบายน้ำดี มีความ อุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีเนื้อดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายสีน้ำตาล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด มากถึงกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.0 - 5.5 มีเนื้อดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลหรือสีน้ำตาลปนแดง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดจัด มีค่าความเป็นกรดเป็นด่าง ประมาณ 5.0 - 5.5 ชั้นดินล่างในช่วงความลึก 50 - 100 เซนติเมตร จากผิวดินเป็นชั้นหินพื้นของหิน เนื้อหยาบ

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ และอาจเกิด การชะล้างพังทลายได้ง่าย ถ้าปลูกพืชในบริเวณที่มีความลาดชันมากๆ โดยไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่เหมาะสม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2549. รายงานข้อมูล จปฐ. ระดับตำบล ปี 2548. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมการปกครอง. 2549. แผนที่ขอบเขตการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมชลประทาน. 2548. ข้อมูลขอบเขตชลประทานจังหวัดนครพนม. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2547. รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2547 ยุทธศาสตร์การใช้ปุ๋ยอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีชีวภาพทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2549. แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลประจำปี 2547 - 2548 : ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2548. ข้อมูลป่าไม้ตามกฎหมาย. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมอุตุนิคมวิทยา. 2548. สถิติภูมิอากาศ พ.ศ. 2514-2547. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กองแผนงาน. 2541. คู่มือการจัดการทรัพยากรดินเบื้องต้น : จังหวัดนครพนม. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.). 2547. โปรแกรมแสดงรายงานผลข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี 2546 กชช. 2 ค. (ข้อมูลจากเครื่องส่องกล). กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำธณ ไทรพิง. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับพืชเศรษฐกิจ. เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 2/2535 : ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3/2542. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พิทยากร ลีมทอง. 2535. การปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมักและปุ๋ยพืชสด. กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมนึก ศรีทองนิม เสรี จาตุรงค์กุล และ วิรัตน์ ดันภิบาล. 2535. การปรับปรุงดินเสื่อมโทรม. กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมศรี อรุณินท์. 2535. การปรับปรุงดินเค็มและดินโซดิก. กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

- ส่วนบริหารและพัฒนาเทคโนโลยีการทะเบียนลุ่มน้ำ. 2549. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน
รายตำบล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- สุรชัย หมั่นสังข์ เจริญ เจริญจำรัสชีพ และ จุมพล ยูวะนิยม. 2535. การปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดและดินกรด.
กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549. การจัดทำข้อมูลสถิติเพื่อการพัฒนา อบต. พ.ศ. 2549 ภายใต้โครงการ
จัดทำระบบข้อมูลสถิติระดับท้องถิ่น. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครพนม. 2549. ข้อมูลสถิติการปศุสัตว์จังหวัดนครพนม. กรมปศุสัตว์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน. 2548. มหัตถุรย์พันธุ์ดิน. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครพนม. 2549. ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครพนม ปี 2548.
สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ. 2548. แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2549 - 2551. อำเภอโพนสวรรค์
จังหวัดนครพนม. กระทรวงมหาดไทย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านค้อ. 2548. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดนครพนม. กระทรวงมหาดไทย.
- FAO. 1992. **CROPWAT : A Computer Program for Irrigation Planning and Management
Irrigation and Drainage.** Paper 46. Rome Italy.
- Rossiter, D.G. and A.R. Van Wambelee. 1992. **Automated Land Evaluation System (ALES)
version 4.5** user Manual SCAS. Ithaca NY. Cornell University. Department of Soil, Crop &
Atmospheric Science.
- Wischmeier, W.H. and D.D. Smith. 1978. **Predicting rainfall erosion losses - a guide to conservation
planning.** USDA. Agric. Handbook. No 537.
- FAO. 1996. **Agro - Ecological Zoning Guideline.** Soil Bull. 73 Rome Italy.

